

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

06 DEC 2018

891.85-

Պ-72

այ.

II ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ ՅՈՒՇԱՐԱՐ»-Ի

8919

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Դրամա երեք գործողութեամբ

1002
5786

Հեղինակ՝ Ս. ՊՇԵԲԸՇԵՒՍԿԻ
Թարգմանիչ՝ ՍԻՄ. ՇԻՆԱՆՑ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Էլեքտրաչարժ տպարան. «Հեռուս» Ընկ. Մաղաթ. փող. № 5.

1907

(245)

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Ելեճա
Օլգա
Մլիցկի
Զջարսկի

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ո Ւ Թ Ւ Ի Ի Ն Ա .

Մի մեծ սենեակ, որի գլխաւոր դուռը տանում է դէպի նախասենեակը: Ձախ՝ դուռ դէպի հարեան սենեակը. աջ՝ պատուհան. սրան կից մի գրասեղան, որի արկղերը կիսով չափ դուրս են հանուած: Սեղանի վրայ անկարգ թափթիւում են նամակներ, թղթեր, ծրարներ: Այրւում է մի մեծ լամպ: Աղօտ լոյս: Լուսանում է:

1) ԵԼԵՆԱ ԵՒ ՄԼԻՑԿԻ

ԵԼԵՆԱ.—(Նստած է գրասեղանի մօտ. նամակներ է մէկը միւսի ետեւից կարդում, ապա զըռւանքով դէն գցում. բարձրանում է տեղից եւ մոտորուած աչքերով նայում դէպի տարածութիւնը: Լուում է՝ ինչպէս նախասենեակի դռները բացւում են, յետոյ ազմուկով փակւում: Ելենան ցնցւում է. գնում է պատուհանի մօտ եւ ճակատը ապակու վրայ թերւում:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ներս է գալիս մտախոհ դէմքով, կանգ առնում, անհանգիստ աչքերով չափում Ելենային. ապա ձօնում է գրասեղանին, թղթերն ու նամակները խառնիխուռն նետում արկղերի մէջ եւ կողպում: Վերցնում է մի ծխախոտ, դանդաղ վառում, ածողի վրայ նստում: Մի րոպէ լուծութիւնից յետոյ յոգնած ձայնով): **Ի՞նչ ես իմ գրասեղանը բացել:**

ԵԼԵՆԱ.—(Գանդաղ դառնում է դէպի Մլիցկին. կանգ է առնում մի վայրկեան. մէջքը դարձրած դէպի պատուհանը՝ ծիծաղում է խզուած, խրոպոտ ծիծաղով): **Այո: Գուցէ, այդ քեզ հաճելի չէ:**

ՄԼԻՑԿԻ.—**Ինչո՞ւ ես բաց արել:**

ԵԼԵՆԱ.—(Նայում է նրան արհամարհանքով եւ լուում):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Չայրացած): **Ինչո՞ւ համար ես բաց արել:**

ԵԼԵՆԱ.—(Հեղձութեամբ ծիծաղում է): **Որովհետեւ կամենում էի իմանալ այն տիկնոջ նամակների բովանդակութիւնը, այն տիկնոջ՝ որի մասին այնքան լսել եմ: Համաձայնիր, որ դա ինձ համար շատ կարեւոր է: (Աչքերը յառած նայում է նրան): Կարծում ես՝ չգիտեմ, որ դու արդէն մի քանի շաբաթ է՝ ինչ ինձ խաբում ես: Ո՞րտեղ ես անցկացնում բոլոր երեկոները: Խմբագրական ժողովներում. հն-հն-հն...**

ՄԼԻՑԿԻ.—(Չարացած): Կարող էիր մի քիչ սպասել: Այսօր առանց դրան էլ ամեն ինչ կիմանայիր: (Յոյց է տալիս զրասեղանը):
ԵԼԵՆԱ.—Կիմանայի՞ր: Քեզանից: Քեզանից: Եթէ Չջարակին պատահաբար բերնից խօսք չթոցնէր, ես ոչինչ չէի իմանալ: Ամաչիր, ամաչիր: Որքան ստոր բան է այդ: Դու վճռել ես մի քանի շաբաթից յետոյ նրա՝ այն տիրուհու հետ պսակուել, իսկ ինձ ոչ մի խօսք... Վախեցա՞ր...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Կեղծ հանգստութեամբ մտն է գալիս սենեակում): Դէ լաւ: Ինձ շատ հաճելի է, որ ամեն ինչ գիտես և ինձ ազատել ես երկար բացատրութիւններից... (Երկարացնելով)... Ես բացատրութիւնները սաստիկ ատում եմ...

ԵԼԵՆԱ.—(Աւելի ու ավելի զայրանալով): Որովհետեւ դու մի չնչին թուլամորթ երկչոտ ես: (Աղաղակում է): Ինչո՞ւ էիր խաղում այդ անպէտք, չնչին կոմեդիան: Դու հետեւել ես իմ ամեն մի քայլին. կամեցել ես մի յարմար ըռպէ գտնել, որպէս զի բացատրուես: Հն-հն-հն: Յարմար առիթ ես որոնել, որ ինձ բոլորն ասես, սակայն քաջութիւն չես ունեցել... քաջութիւն չես ունեցել ասելու քո նախկին սիրածին՝ «Ես մի ուրիշի եմ սիրում»: Եւ դու ստել ես, ստել ես շարունակ: Օ՛հ. ինչպէ՞ս ստորաբար ես ստել:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Հանգստութիւնը կորցնելով): Թո՛ղ այդ, խնդրում եմ քեզ: Ինձ համար բաւական են քո բարեկամական նկատողութիւնները: Յանդիմանութիւններն անտեղի են: Դու պէտք է ինձանից շնորհակալ լինես, որ քեզ այդքան երկար պահպանել, ազատել եմ անախորժութիւններից... Կը նշանակէ՞ դու արդէն գիտես, որ մենք իրարից պիտի բաժանուենք:

ԵԼԵՆԱ.—(Կատաղած): Բաժանուել... Բաժանուել... Հն-հն-հն... Ո՛չ, ոչ, իմ թանկագինս. այդպէս շուտ անկարելի է բաժանուել: Դու ծծել ես իմ արիւնը, պոկել-հանել ես իմ սրտից ամեն ինչ: Իսկ այժմ կամենում ես ինձ վռնտել... Ես քեզ տուել եմ ամեն ինչ, որ կարող է տալ կինը... Քո պատճառով փախել եմ ծնողներիս մօտից, քո պատճառով ինձ մարդիկ մատով էին ցոյց տալիս... Իսկ այժմ, այժմ մենք պիտի իրարից բաժանուենք: Հն-հն-հն... Ես կը սողամ քո ետևից՝ որպէս մի շուն, ես ոչ մի ըռպէ քեզ հանգստութիւն չեմ տալ... (Լաց է լինում)... Օ՛հ, Աստուած իմ, Աստուած...:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի հարկէ որ այդպէս մենք իրար չենք հասկանալ: Հարկաւոր է, վերջապէս, որ դու այս բանին հանգստութեամբ նայես: Ես սիրում եմ մի ուրիշին: Ես երկար կուտել եմ այդ

զգացման դէմ, որովհետեւ չէի կամենում քեզ անբախտացնել: Բայց չդիմացայ, որովհետեւ չկարողացայ ընդդիմանալ: Կան զգացումներ, որոնց վերաբերմամբ պարտականութիւն, պարտք և այլ դրանց նման բաներ դատարկ Ֆրազներ են: Վերջապէս, որքան ճանաչում եմ քեզ, դու չես կամենալ, որ քեզ հետ մնամ միմիայն ըստ պարտականութեան... Խիստ կասկածելի է, որ համաձայնութիւնը քեզ պարտականութեան, որ իր ամբողջ կեանքի ընթացքում քեզ պիտի համարէ մի քար, մի բեռ իր շինքին ծանրացած, մի խոչընդոտ իր երջանկութեան:

ԵԼԵՆԱ.—(Արդարութեամբ նրան ընդհատելով): Ես շինքիդ ծանրացած մի քար: Ե՞ս... Իսկ դու ի՞նչ դառար ինձ համար: Գրեթէ մի մանուկ էի, երբ ինձ դրախտ խոստացար, եթէ համաձայնուեմ քոնը լինել. իսկ այժմ շինքի քար: Ես խոչընդոտ քո երջանկութեանը: Իսկ դու ի՞նչ ես ինձ համար: Ի՞նչ... Ի՞նչ կը լինի ինձ... Ո՛ւր է այն դրախտը... հն-հն-հն... այն յաւիտենական երանութիւնը, որով դու հրապուրում էիր ինձ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Հանգստացիր: Քո կշտամբանքներն անարդար են: Չէ՞ որ դու իմ ետևից եկար ոչ այն պատճառով, որ քեզ դրախտ եմ խոստացել, այլ որովհետեւ ինձ սիրում էիր: Կը նշանակէ՞ քեզ հրապուրել է այն անյայտ վայելքը և ոչ սէրը, այ՞ո՞...:

ԵԼԵՆԱ.—(Մոլորում արքերով նայում է դէպի տարածութիւնը):
ՄԼԻՑԿԻ.—Կը նշանակէ՞ եթէ դու գիտենայիր, որ ինձ մօտ քեզ անբախտութիւն է սպասում...:

ԵԼԵՆԱ.—Այո, անբախտութիւն, միայն քեզ... քեզ հետ... ոչ նրա համար, որ դու, երեք տարի անցնելուց յետոյ, կարողանաս ինձ թողնել ուրիշի՝ այն տիկնոջ պատճառով: (Յանկարծ հանգստութեամբ): Վերջապէս ինչո՞ւ համար ես այս երկար խօսակցութիւնները... Չէ՞ որ դու ազատ ես. ոչ մի բանով չես կապուած: Ինձ չես սիրում, դէ գնահ, գնահ ուր կամենում ես, գնահ նրա մօտ. գնահ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Նստում է նրա մօտ, ծանր եւ սիրալիր): Լսիր, Հելա, խօսենք խոհեմութեամբ:

ԵԼԵՆԱ.—(Ուժեղութեամբ տեղից ցատկում է): Թո՛ղ ինձ. էլ ի՞նչ ես ուզում: Վախենում ես իմ մասին...:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այո. ես այնքան եմ քեզ հետ կապուած, քեզ նուիրուած, որ չեմ կարող այդ նկատմամբ անտարբեր լինել:

ԵԼԵՆԱ.—Կապուած, կապուած: Հն-հն-հն: Դուցէ կամենում ես այն բոլոր վայելքների համար ինձ շնորհակալութիւն յայտ-

նէլ: Գուցէ կամենում ես նրանց փոխարէնն ինձ վճարել: (Վայ-
րենի հեզնուծեամբ): Գիտէս ինչ: Ամեն բան հրաշալի կերպով կը
կարգաւորուի. դու ինձ որևէ մէկին մարդու կըտաս:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Կատաղութիւնը զսպելով): Դու ստոր ես:

ԵԼԵՆԱ.—Դու, դու ես ստոր: Ինչո՞ւ ինձ վերցրիր: Ինչո՞ւ
համար էիր ստում ամբողջ չորս տարի, ասելով թէ սիրում ես
ինձ: (Սաստիկ զայրացած): Իմ սիրոյ համար դու ինձ վճարում
էիր... Վճարում էիր նրանով, որ ինձ կերակրում, հագցնում էիր...
Աստուած իմ, Աստուած իմ: Որքան զգուելի և նողկալի է այդ:
(Տեղից ցատկելով): Ի՞նչ ես կամենում, ի՞նչ... Քեզ համար արդեօք
երկնքի բոլոր բարիքները չցանկանամ. չհամբուրեմ քեզ արդեօք
ասելով՝ «Գնա, Ստեփան ջան, գնա մի այլ երջանկութիւն փնտ-
ռիր քեզ համար»...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Երկա՛ր նայում է նրան և կարճ ծիծաղում): All right*)-
Դա շատ լաւ էր ասուած: Դէ լաւ. շարունակենք խաղաղ և եր-
ջանիկ մեր համերաշխ կեանքը: Լաւ գիտես, որ քեզ չեմ թողնիլ,
մինչև որ չապահովեմ քո ապագան... Միայն թէ չէի կարծում,
որ սիրտդ այդքան կոպիտ զգացում ունի:

ԵԼԵՆԱ.—(Զայրացած): Դու մի խղճուկ կոմեդիանտ ես: Կամե-
նում ես ասել, թէ մնում ես ինձ հետ այն պատճառով, որ ես եմ
քեզ հարկադրում: Հա՞...

ՄԼԻՑԿԻ.—Եւ ես հէնց այդ ասացի:

ԵԼԵՆԱ.—(Շուարուած նայում է նրան): Ե՞ս եմ ուզում քեզ
ստիպել... Ե՞ս...

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի հարկէ: Քանի որ ասում ես՝ ես չեմ ցանկա-
նում քո օգնութիւնը, դա կը նշանակէ՝ «եւ կը ծանրանամ քո
խղճի վրայ»:

ԵԼԵՆԱ.—Խղճի՞դ վրայ...

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի հարկէ, առանց իմ օգնութեան դու կորած ես:

ԵԼԵՆԱ.—Իսկ քո ի՞նչ գործն է այդ... Թո՞ղ կորչեմ: Թո՞ղ ճա-
շակեմ այն հաճոյքը, այն զրախտը, որ դու ես խոստացել
ինձ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Կամենում ես նահատակի պսակ կրել... Չէ, թան-
կազինս: Մտածիր միայն, թէ որքան զգուելի բան է բերանի ծա-
մոն դառնալ այնպիսի կփնանց և աղջկանց, որոնք աշխատում
են հաւասարութիւն ձեռք բերել: Բոլոր ինչո՞ր-դիմութիւններ ժէջ

*) Շատ լաւ: Ծ. Թ.

պիտի մատնացոյց լինեն մեր կապի վրայ...: Հէ-հէ... Նա պա-
կուել է, իսկ նրա թողած կինը՝ կորստեան ենթարկուել:

ԵԼԵՆԱ.—Օ՛հ, որքան վատ ես. որքան ստոր ես: (Լաց լինե-
լով՝ ընկնում է ստիպի վրայ):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Զայրացած): Ձեմ հասկանում ինչո՞ւ ես լաց լինում:
Կամենում եմ հեռանալ՝ լաց ես լինում. կամենում եմ մնալ՝ դան-
ձեալ լաց ես լինում: Զլուած, գրաւիչ ածականներ ես ինձ նե-
տում: Ամբողջ մեր խօսակցութիւնը վիրաւորանքներից է կազ-
մուած միայն. ընդմիջումները դու լացով ես լցնում: Ասա ինձ,
ինչո՞րեմ, լաւ չէ՞ արդեօք, որ այս մասին աւելի կանուխ չես ի-
մացել: Այս բոլոր տեսարանները կը կրկնուէին անշուշտ մի քա-
նի շաբաթներ շարունակ: Իսկ դա այնքան էլ մարսելի չէ:

ԵԼԵՆԱ.—(Տեղից վեր է կենում և դնում է ղէպի դռները):

ՄԼԻՑԿԻ.—Սյգպէս. մի անգամից վերջացնենք... Ես մնում
եմ քեզ հետ: Մեզ երկուսիս համար շատ լաւ կը լինի: (Հեղձօրէն
ժպտում է): Սյո՛, այո՛. լաւ կը լինի, շատ լաւ կը լինի... (Գուռը ծե-
ծում են: Ելնան դուրս է գնում):

ՄԼԻՑԿԻ.—Ներս եկէք:

2) ՄԼԻՑԿԻ ԵՒ ԶԶԱՐՍԿԻ

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ներս է մտնում, հագնուած է անփոյթ, շարժումները՝
անհանգիստ): Բարև քեզ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ո՞ր տեղից ես գալիս:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինձ մի անախորժ բան է պատահել:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի՞նչ է եղել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դո՞ւնապահին հրամայել են հիւրանոց չթողնել
ինձ, մինչև որ չվճարեմ իմ հաշիւը:

ՄԼԻՑԿԻ.—Չէ՞ որ այսօր երեկոյեան քեզ մօտ փող կար:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Բոլորն էլ թղթախաղում տանուլ տուեցի:

ՄԼԻՑԿԻ.—Կարող ես հանդիստ լինել. ես էլ սաստիկ տա-
նուլ տուեցի:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Կարելի է որ մի քանի օր քեզ մօտ մնամ: Այս-
օրերս իմ անունով փող պիտի գայ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի հարկէ, տեղ բաւական կը լինի: (Լամպը հանգը-
նում է և անհանգիստ կերպով ման գալիս):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դու շատ անհանգիստ ես:

ՄԼԻՑԿԻ.—Երեկ այստեղ ես եղել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այն. բայց քեզ տանը չգտայ...

ՄԼԻՑԿԻ.—Ելե՛նայի հետ խօսե՛լ ես:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ի՞նչ արած: Ենթադրում էի, որ նա գիտէ: Պատահաբար յիշեցի Օլգայի մասին, կարծելով որ միևնոյն է՝ նա գիտէ...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ժպտում է): Եւ դու իրօք այդպէս էիր մտածում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ուրում է ծխախոտը): Այն: Ես ոչ մի կերպ չէի սպասում, թէ կամենում ես աւելի երկար թաղցնել այն յարաբերութիւնները, որոնք յայտնի են բոլորին:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Զղայնաբար ծիծաղում է):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ի՞նչ ես ծիծաղում:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ձարմանալի բան, որքան միամիտ ես երբեմն:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Նրա ասածը հաստատելով): Այն, այն:

ՄԼԻՑԿԻ.—Հապա, յետոյ ի՞նչ...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Յետոյ՝ ոչինչ: Ելե՛նան, կարծես, կայծակնահար եղաւ: Բայց նա կամքի տէր կին է: Մի բոպէում զսպեց իրեն: Ո՛չ մի բանով ցոյց չտուեց իր վրդովմունքը:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այդ քեզ դուր եկաւ... Հա՛...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Շատ: Ես հասկացայ, որ եթէ դու նրան սիրէիր, եթէ նա քեզ հետ երջանիկ լինէր, այն ժամանակ նա քեզ համար աւելի, քան...

ՄԼԻՑԿԻ.—Հոգեբանական զարմանալի հոտառութիւն ունես դու:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Նայած երբ: Բայց, յամենայն դէպս, չէ՞ որ լաւ արեցի, որ նրան նախապատրաստեցի:

ՄԼԻՑԿԻ.—Աւելի լաւ, քան մտածում էիր: (Մի բոպէ լռութիւն է տիրում):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Հը՛մ. և ի՞նչ վճռեցիր:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի՞նչ. հը՛մ: Մեզանից մէկը պիտի տուժի, կորստեան մատնուի:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դու կորստեան չես ենթարկուել, բայց նա՛ անշնչուտ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Եւ յետոյ ի՞նչ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ես էլ հէնց այդ էի կամենում հարցնել քեզ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ես այստեղ ոչինչ չեմ կարող անել. ոչ մի բանով նրան չեմ կարող օգնել: Նա վճռականապէս մերժեց իմ կողմից որևէ օգնութիւն:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Հը՛մ. պարզ է, որ նա, հէնց ինքն այլևս չի կամենում քո սիրունին, քո հարճը լինել...

ՄԼԻՑԿԻ.—Սիրունի՛ն...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինչպէս կանգնում ես՝ անուանիր, բառերի մասին չվիճենք... Հը՛մ... Զղուելի պատմութիւն է... Եւ իսկապէս ի՞նչ կարելի է պահանջել քեզանից: Ինչո՞վ ես դու մեղաւոր, որ մի ուրիշին ես սիրում... Բայց... բայց... Խղճի հետ ի՞նչ անես, այդ յիմար խղճի հետ, որ ոչ մի կերպ չի ցանկանում ձեռք-ձեռքի տուած քաղաքակրթութեան հետ միասին առաջ ընթանալ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի՞նչ գործ ունեմ խղճի հետ: Ես երջանկութիւն եմ կամենում, ապրել եմ կամենում: Իսկ այստեղ մնալն ինձ համար կատարեալ մահ է:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Կը նշանակէ՛ դու վճռել ես քո երջանկութեան համար զոհել Ելենային:

ՄԼԻՑԿԻ.—Եթէ այլ կերպ չի կարելի՛...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ապրելու համար: Ապրելու և երջանկանալու համար: Հէ-հէ-հէ: Իսկ եթէ այդ երջանկութիւնը չարդարացնի քո ակնկալիքները և ոչ մի դրական օգուտ չտայ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այդ էլ կարելի է:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ես ի նկատի ունեմ մի առանձին դէպք:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Հեղինօրէն ծիծաղում է): Գիտեմ... գիտեմ... Վերջապէս հասար սիրածդ նիւթին: Այնպէս չէ՞: Հին թէօրիաներ՝ մաքրութեան, արուի բնապղնեբի մասին...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինձ այնպէս է թւում, թէ աւելի լաւ կը լինէր, եթէ սիրող աւելի խորը ըննէիր:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ինձ համար Օլգան մաքուր և անարատ կը մնայ, թէև արդէն մի ուրիշին է պատկանելիս եղել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այդ պարզ է տեսականապէս: (Ծիծաղում է): Պարզ՝ որպէս պայծառ օրը: Ինչո՞վ է նա մեղաւոր, որ մի որևէ պատահական անհատ քեզ կանխել է, և այդ կինը Մլիցկու գոյութիւնն իմանալուց առաջ իր սիրտը տուել այդ պատահական անձին: Եւ ինչո՞վ է նա մեղաւոր, որ այդ պատահական անձը պահանջել է նրանից ոչ միայն պլատոնական սէր, այլ և... հէ-հէ... չէ՞ որ դու գիտես, թէ ինչ են պահանջում աղջիկներից: Վերջապէս այդ աղջիկն ինչո՞վ է մեղաւոր, որ անձնատուր է եղել: Նա պիտի անձնատուր լինէր, որովհետև չէ՞ որ սէրն աւելի ուժեղ է՝ քան բանականութիւնը: Ասում են, որ դա նոյն իսկ ցոյց է տալիս բնաւորութեան ոյժը, հոգու համարձակութիւնը, արիս-

տողրատիզմը, երբ կինը չի սպասում սիրոյ այդ—հէ-հէ—երաշխաւորութեան համար օրինական թոյլտուութեան... Դէ ասան ինձ, կարելի՞ է արդեօք մի որեէ բան դրանից աւելի խորապէս ըմբռնել: Այդպէս, ուրեմն, ես ոչ մի բանի վրայ ուշադրութիւն չեմ դարձնում և պսակուում եմ: Բայց ահա զարթնում է արուն... պարզ, բիրտ արուն, որ հաւասարապէս ուժեղ է թէ՛ գեղջուկի հոգում և թէ՛ բարոյապէս ներբացած մարդու մէջ, ինչպիսին դու ես: Սկսում է երջանկութեան առաջին գործողութիւնը: Զգում ես, որ այն ամենը, ինչ տալիս է կինն առաջին անգամ, ինչպէս և այն ամենը, ինչ կնոջ հոգու մէջ երևան է գալիս, օրինակ՝ նախազգացում, տարօրինակ, խորհրդաւոր, երկիւղով և ծարաւով լի յուզմունք, խռովութիւն,—այդ բոլորը քո կնոջ հոգում արդէն վաղուց թառամել են. նա արդէն վաղուց մոռացել է այն արբեցուցիչ անմտութիւնը, որով տարուել, անձնատուր է եղել առաջին անգամ... Հէ-հէ-հէ... Նա փորձուած է. դուցէ նոյն իսկ քիչ էլ սառն է... Իրտես, չէ՞, որ այդ բոպէսներին փորձուած կանանց մէջ զարմանալի դիտողութիւն է զարթնում, իսկ մենք՝ տղամարդիկս ճիշտ հէնց այդ բոպէսներին անսահման ծիծաղելի ենք... Հէ-հէ: Սակայն, գուցէ, քեզ համար ախորժելի չէ, որ ես շօշափում եմ այս հարցը:

ՄԼԻՅԿԻ.—Եւ քեզ թուում է, որ դա կարող է ինձ ստիպել տանջուելո՞ւ: Հէ-հէ...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ո՛չ: Կը նշանակէ՞ դու մի արտասովոր մարդ ես: Քեզ տանջանք չի կարող պատճառել մինչև անգամ այն միտքը, որ Օլգան կարող է մայր եղած լինել:

ՄԼԻՅԿԻ.—(Կատարում թեմա): Լռի՛ր:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինչո՞ւ լռեմ, եթէ քեզ համար միևնոյն է դա: (Բարկացկոտ): Ես պահանջում եմ այդ բնազդն այն մարդուց, որի սիրտը յարգում եմ: Գեղջուկը կարող է չունենալ այդպիսի բնազդ. նա կարող է պսակուել մի կնոջ հետ, որ իր հետ իբրև օժիտ բերում է ուրիշից ունեցած երեխաներ: Սակայն քեզ... (Ընդհատում է):

ՄԼԻՅԿԻ.—(Նստում է ածուրի վրայ): Բաւական է: Եթէ դու պնդում ես, որ ես խոստովանեմ, թէ ինչպէս սաստիկ տանջուում եմ դրանից,—համեցէք,—ես կարող եմ այդ հաճոյքը պարգեւել քեզ: Բայց մի տանջիլ ինձ այժմ: Դա ոչ մի օգուտ չի բերիլ: Ես առանց Օլգայի չեմ կարող ապրել: Իմ մէջ մի բան կայ, որ աւելի ուժեղ է՝ քան բոլոր տանջանքներն ու բնազդները: (Ձեռքով մի շարժում է գործում): Ես ոչ մի բանի առջև կանգ չեմ առնիլ, քանի որ այլ կերպ անկարելի է... (Լռութիւն):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Իսկ Օլգան ե՞րբ կը վերադառնայ:

ՄԼԻՅԿԻ.—Ինչո՞ւ ես հարցնում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Աւելի լաւ չէ՞ր լինիլ, եթէ մեկնած չլինէր:

ՄԼԻՅԿԻ.—Ինչո՞ւ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Երբ սիրածը մարդուն չես տեսնում, քեզ այնպէս է թուում շարունակ, թէ առանց նրան անկարելի է ապրել:

ՄԼԻՅԿԻ.—(Տեղից բարձրանում է, յուզուած): Որքան ընկերական կարեկցութիւն կայ այսօր քեզանում: Դու ինձ այն ասան. նրան սիրում ես դեռ...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Արհամարհանքով): Սխալուում ես, թանկագինս:

ՄԼԻՅԿԻ.—Ո՛չ, ոչ, չեմ սխալում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ուսերը թռնում է):

ՄԼԻՅԿԻ.—Իսկ ինչո՞ւ ես այդքան առում նրան:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ատճում: Ես նրա նկատմամբ ոչ մի ատելութիւն չեմ գգում. այնուամենայնիւ ոչ մի պատճառ էլ չունեմ նրան շնորհակալութեամբ յիշելու:

ՄԼԻՅԿԻ.—Ա՛ն: Դո յոյսերը շատ են հետու տարել քեզ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այդ յոյսերի հեղինակը ես չեմ, այլ մի ուրիշը:

ՄԼԻՅԿԻ.—Ա՛ն: Իսկ Պարիզ ձեր միտասին եղած ժամանակը, n'est ce pas? Ստում էիր դու մի անգամ: Դէհ, ասան՝ ինչպէս է եղել այդ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ծիծաղում է): Դու լաւ յիշողութիւն ունես:

Միայն թէ՛ այն ժամանակուայ պատահածները ոչ այլ ինչ էին, եթէ ոչ չնչին յիմարութիւններ:

ՄԼԻՅԿԻ.—Դէ, պատմիր:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Զնչին յիմարութիւններ... Նստած էինք գինետան մի անանձնասենեակում և շամպանիա էինք խմում: Օլգան սաստիկ սիրում է Շամպանիայի գինին: Ճիշտ է, չափից քիչ աւելի էինք խմել...

ՄԼԻՅԿԻ.—Յետո՞յ...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ահա և բոլորը... (Հեղնութեամբ): Բարեկամս ինձ որոնելիս է եղել... Նա էլ էր շամպանիայի սաստիկ սիրահար...

ՄԼԻՅԿԻ.—(Կեղծ ուրախութեամբ): Եւ դուք, այսպէս ասած, ընդհատուած սիրոյ զո՞հ եղաք: Ժամանակով մի հրաշալի բալլադա եմ կարդացել այդ թեմայով գրուած: (Լռութիւն): Այժմ այլևս չեմ սիրում նրան: Սակայն որքան շուտ դադարեցիր նրան սիրելուց: Այդ ի՞նչպէս պատահեց:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այնքան էլ արագ չստուեց այդ սէրը... Դանդաղ, պատու-պատու չքացաւ, քայքայուեց իմ սէրը: Սակայն

չէ որ Օլգային տեսնում էիր տղամարդկանց այն շրջանում, որի հետ ես շփուում էի ամեն օր: Ես չէի կարող տանել այն, որ վաւաշուտ ձեռքեր մեկնուում, պարզուում էին դէպի Օլգան...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Զսպուած կատաղութեամբ): Հէ-հէ... Այդ շատ լաւ է ասուած: Բայց, բայց... դու վատ յիշողութիւն ունես: Ես երբէք չեմ մոռանալ այն ոգևորութիւնը, որով խօսում էիր Օլգայի մասին, քանի դեռ ծանօթ չէի նրան: Այն ժամանակ նա քեզ համար գեղեցիկ էր, համարձակ, մի ինչ-որ գերմարդկային կին, որ ոտնակոխ է անում բոլոր իրաւունքները, որ բարձր է կանգնած բոլոր նախապաշարունակներից, որ դու այժմ այդպէս ջերմ կերպով պաշտպանում ես... Յիշում ես:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ի՞նչպէս չէ, յիշում եմ... Այն ժամանակ ես նրան դեռ չէի ճանաչում: Օլգան այժմ դաւաճանում է այն իր գէպներին, որոնց մի ժամանակ երկրպագու էր:

ՄԼԻՑԿԻ.—Դու մի արտակարգ ընդդիմախօս ես: Աւելի քան մութը կերպով ես խօսում: Յամենայն դէպս՝ ես բոլորովին չեմ կարողանում հասկանալ, թէ ինչո՞ւ այդքան ջերմ կարեկցութեամբ ես վերաբերում մեր յարաբերութիւններին:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ե՞ս. Աստուած ազատի: Դու ինքդ ես ինձ հարկադրում: Ոչ մի այլ բանի մասին խօսել չես կարողանում: Շարունակ ինձ հարց ու փորձ ես անում և չորս բոլորքս ես պլտտում այնպէս, ինչպէս կատուն տաք ապուրի շուրջը: Դուցէ կարծում ես, որ Օլգայի մասին այնպիսի բաներ գիտեմ, որոնք անյայտ են քեզ, և կամենում ես ինձ յանկարծակիի բերել, հարցնել, իմանալ...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Մոռանում է ինքն իրեն և ծաղրական ծիծաղով նրան ընդհատում): Հէ-հէ: Աստ, եսն, ձիշտ է արդեօք, որ քեզ հիւրանոց չեն թողել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ժպտում է): Կամենում ես, որ բարկանամ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Կծու հեղուկեամբ): Ելենայի հետ ունեցած իմ խօսակցութիւնը (ցոյց տալով դուր) նախասենեակից չէս լսել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Անամօթաբար): Կամենում ես, որ քեզ մենամարտի հրաւիրեմ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Աւելի ևւ աւելի ատելութեամբ է ծիծաղում): ձիշտ է որ երեկ մտածում էիր, թէ. Ելենան գիտէ ամեն ինչ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Բաւական է: Դու ստեղծուած ես այնպիսի ամուսին լինելու, որ իդէալականապէս պիտի տանջէ իր փորձուած տիրուէուն:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Մի րոպէ նայում է նրան): Ա՛հ, ինչ շարեցիք: (Զարուծեամբ): Սատանայ ես, սատանայ: (Յանկարծ անսովոր սիրալիրութեամբ): Վախեցիր Աստուծուց. չէ որ մենք սուրճը բոլորովին մոռացել ենք: (Գնում է հարեւան սենեակը):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Հեղնօրէն ժպտում է եւ ղիխարկով խաղում):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յօրանջելով վերադառնում է): Այսօր իսկապէ՞ս տանուլ ես տուել բոլոր փողերդ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Աւելի քան բոլորը:

ՄԼԻՑԿԻ.—Նշանակում է պարտ էլ ֆնացիր:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այն: Հարկաւոր է այսօր և եթ վճարել:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ես սիրով կառաջարկեմ քեզ այնքան, որքան հարկաւոր է պարտքդ վճարելու համար:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Շնորհակալ եմ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Հէնց հիմա ես կամենում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Կարելի է և յետոյ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ինչպէս կամենաս: (Լռութիւն: Ման է գալիս. յետոյ կանգ է առնում ԶԶԱՐՍԿԻ առջև: Նրանք մի վարկեան նայում են իրար): Մենք երկուսս իրար հետ աւելի լաւ էինք, քանի դեռ...

3) ՆՐԱՆՔ ԵՒ ԵԼԵՆԱ

ԵԼԵՆԱ.—(Ներս է մտնում սուրճը ձեռքին, տեսքով շատ հանգիստ):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Բարև ձեզ:

ԵԼԵՆԱ.—(Կարգի է բերում բաժակները եւ ձեռք տալիս ԶԶԱՐՍԿԻ: Նստում են եւ լուռ սուրճ խմում):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յանկարծ): Ներեցէք, որ պէտք է մի բոլորով լսմբազրատուն գնամ: (Որոնում է ղիխարկը): Քիչ կը սթափուեմ սրբազրութեան ժամանակ: (Գուրս է գնում: ԶԶԱՐՍԿԻ եւ ԵԼԵՆԱ մի առժամանակ լուռ նստած են):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ծխախոտ չունէ՞ք:

ԵԼԵՆԱ.—(Գրասեղանի վրայից վերցնելով տալիս է նրան): Խնդրեմ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Վառում է ծխախոտը եւ ջրային շարժումով բաժակը ղէն ք. վւմ):

ՄԼԵՆԱ.—(Յանկարծ): Ասացէք, ինչդրեմ, Ստեփանն այդ կնոջ հետ երբ-մի կը լինի:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Երջանիկ: Ո՛չ, ո՛չ:

ԵԼԵՆԱ.—Չէ որ շատ է սիրում նրան:

ՉԶԱՐՍԿԻ.—Նրան թուում է միայն: Նրա սիրոյ երեք քա-
 ոորդը դատարկ փառասիրութիւն է: Այդ կիւնն իր համարձակ
 նայուածքով շլացրել է նրան. նրա գեղեցկութիւնն ու հպարտու-
 թիւնը գրգռում են Ստեփանի ինքնասիրութիւնը: Նրա շուրջը
 տղամարդկանց մի ամբոխ է հաւաքուել: Ստեփանին հմայել է
 գլխաւորապէս այն հանգամանքը, որ այդ կիւնը նրա վրայ բարե-
 հաճ ուշադրութիւն է դարձրել, որ ինքը՝ Ստեփանն է նրա ընտ-
 րեալը: Այդ կիւնը կարողանում է ժարդկանց գրաւել, գրգռել և
 մի հայեացքով խոստանում է աւելի, քան կարող է տալ իւրա-
 քանչիւր կիւն, եթէ նոյն իսկ անձնատուր լինէր ամբողջ հոգով:
 Բանիք-քանիսն են խճճուել, կաշկանդուել նրա ցանցում... Ճանա-
 չում էի մէկին, որ այդ կիւնը պատճառով դարձել էր,—հէ-հէ,—
 ինչպէս անուանեմ, որոշեմ... է՛հ. ձեք ինչի՞ն է հարկաւոր որո-
 շումը: Նա երջանիկ էր, և սարսափելին այն է, որ և՛ նշանուած
 էր... Այդ ծանօթս յանկարծ, չգիտեմ ինչպէս, պատահում է այդ
 կիւնը... (Մտքի մէջ է ընկնում): Բաւական է որ այդ կիւնը նրան հպա-
 տակեցնում է միանգամից: Ծանօթս սաստիկ զբաղում էր նրա-
 նով, և այդ կիւնը հրապուրում էր նրան, ապա հրում-հեռացնում.
 Թոյլ էր տալիս, որ ձեռքերի վրայ գրկած սանդուղքներով տա-
 նեն իրեն մինչև դուռը և ապա գլուխը շարժում ու ասում՝ merci!
 Երևակայեցէք՝ ինչպէս ապուշ կտրած պիտի լինէին այդ ըոպէին
 նրա երկրպագուները: Հէ-հէ. հարկաւոր էր տեսնել այդ պարոնի
 զարմանալիօրէն ապուշ դէմքը: Այդ պարոնն այնպէս էր ատում
 այդ կիւնը, որ յաճախ է ցանկացել խեղդել նրան. այնուամենայ-
 նիւ սողում էր նրա առջև և աղաչում. մի անգամ նոյն իսկ լաց
 է եղել: Հն-հն-հն... երեխի պէս լաց է եղել: Տարօրինակ է, որ
 այդ պարոնն ինքնասպանութիւն չգործեց... (Խորհրդաւոր, զարշի
 ժպիտով): Նա մի անգամ նոյն իսկ կողոպտել էր իր մի բարե-
 կամին...

ԵԼԵՆԱ.—Կողոպտե՛ր:

ՉԶԱՐՍԿԻ.—Իր ամենամտերիմ բարեկամին, որպէսզի գնայ՝
 այդ կիւնը բերի: Ճանապարհը թանկ արժէր, շատ թանկ... Նրա
 խիղճը քրէական դատարանի հետ գործ ունեցաւ:

ԵԼԵՆԱ.—Այդ ձե՛ր խիղճն է:

ՉԶԱՐՍԿԻ.—Այո՛: (Լռութիւն):

ԵԼԵՆԱ.—Ստեփանին փրկելու համար ո՛չ մի հ՛
 րեմն:

ՉԶԱՐՍԿԻ.—Ի՞նչ որ կարելի է անել, կանեմ: (Անհանդիստ):

Ջեզ համար կանեմ: (Շփոթուած): Դուք զարմանալի կերպով նման
 էք իմ նախկին հարմանցուին: Այնքան էք յիշեցնում նրան... (Խո-
 սում է ցածր եւ արագութեամբ): Ոչինչ չեմ ուզում. ինքս ինձ չեմ
 յարգում և չեմ էլ պահանջում, որ ուրիշներն ինձ յարգեն: Ես
 մարդկանց արհամարհում, ատում եմ: Բայց... բայց կան բաներ,
 որոնց առջև թուլանում, մեղմանում եմ, սիրտս այնպէս է ցա-
 ւում... և... (Խր վրայ ոյժ է գործ դնում եւ տեղից բարձրանում): Ինչ որ
 կարելի է անել, կանեմ: Սակայն բանն այն է, որ այստեղ ոչինչ
 չի կարելի անել, բոլորովին ոչինչ: Այդ կիւնն ում որ ճանկեց, այլ
 ևս բաց չի թողնիլ... Ողջ հոգին կը ծծի, դէն կը հրի իրենից, սա-
 կայն բաց չի թողնիլ: Եւ մարդ ստիպւում է միշտ կապուած
 մնալ նրան... (Ուժեղ): Միթէ այս բոլորից յետոյ դեռ սիրում էք
 Մլիցկուն: Արդեօք դեռ ևս մի քիչ հպարտութիւն և խելք ու-
 նէ՞ք:

ԵԼԵՆԱ.—(Նրան ընդհատելով): Ի՞նչ օգուտ տուին ձեզ հպար-
 տութիւնն ու խելքը ձեր սիրոյ ժամանակ: Աստուած իմ, Աստուած:
 Հազար անգամ ինքս ինձ կրկնում եմ. «Ստեփանը չի սիրում ինձ.
 Նա մի ուրիշին է սիրում. թող գնայ, թող երջանիկ լինի»: Իսկ
 խելքն ասում է, թէ նրան պահելն ստորութիւն է, եթէ ինձ չի
 սիրում: Իսկ սիրտս փրկութիւն է խնդրում և աղերսում: Ես պատ-
 րաստ եմ ընկնել նրա ոտքերը, փաթաթուել ու բաց չթողնել:
 Թող ձեծի, թող ոտքերով կոխոտի ինձ, միայն թէ մնայ: (Բռնում
 է գլուխը): Օ՛հ, Աստուած իմ, Աստուած. այժմ ի՞նչ կը լինի: (Ինքն
 իրեն): Ի՞նչ կը լինի. ի՞նչ կը լինի: (Լռութիւն. ուժգին): Դուք պար-
 տաւոր էք օգնել ինձ: Օգնեցէք ինձ, օգնեցէք: Առանց նրան ես
 կորած եմ: Չունեմ ո՛չ տուն, ո՛չ ծնողներ. ամբողջ աշխարհն ին-
 ձանից հրաժարուել է: Ամբողջ աշխարհում ես միայն մի Ստե-
 փան ունեմ, մի Ստեփան, միայն մի Ստեփան...

ՉԶԱՐՍԿԻ.—(Աւելի ու աւելի անհանգիստ): Բայց ի՞նչպէս օգ-
 նեմ ձեզ: Ինչո՞վ օգնեմ: Այդ կիւնն Ստեփանին կաշկանդել է: Ստե-
 փանի ամբողջ հոգին հիւանդոտ վէրք է, և այդ կիւնը նա չի
 կարող հեռանալ:

ԵԼԵՆԱ.—(Յոգնած ձայնով): Այո՛, այո՛, իրաւացի էք: Այստեղ
 ոչինչ չի կարելի անել. այստեղ ոչ որ չի կարող ինձ օգնել, ո՛չ
 որ: (Լռութիւն):

ՉԶԱՐՍԿԻ.—(Մի վայրկեան յետոյ, կարծես, յանկարծ սարսափահար
 եղած): Որքան սարսափելի է այս կեանքը: Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ապրել:

ԵԼԵՆԱ.—Ի՞նչ: Ի՞նչ էք ասում:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Մեզ երկուսիս համար երջանկութիւն չկայ, իսկ անկարելի է ապրել առանց երջանկութեան գէթ մի փոքր նշոյլի:

ԵԼԵՆԱ.—(Մտախոհ): Անկարելի է... (Լուռիւն: Մտահոգութիւնից սնափուելով): Կարճ էք երեակայել այն մարդու դրութիւնը, որին մահուան դատաւճիռ են կարգացել:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Ի՞նչ, ի՞նչ:

ԵԼԵՆԱ.—Մահուան դատաւճիռ:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Այո:

ԵԼԵՆԱ.—Իմ մահուան դատաւճիռն ինձ մօտ է: Երեկ հեռագիր է ստացուել: Այդ կի՛նն է հեռագրել, գիտեմ ես: Ես գիտեմ, թէ ի՞նչ է հեռագրուած, Հեռագրերը չեմ բացել, բայց գիտեմ, որ վաղը կամ միւս օրը, երկու-երեք օրից յետոյ այդ կի՛նը գալու... և վերցնելու է Ստեփանին... Գիտէ՞ք. ամեն անգամ, հէնց որ վերցնում եմ այդ հեռագրերը և կամենում եմ Ստեփանին տալ, ձեռքս թուլանում, քար է կտրուում, և ամբողջ մարմնով դողում եմ: Որքան անմտութիւն: **Զ**՞ որ վերջապէս մի անգամ պէտք է այդ հեռագրերը Ստեփանին տամ. և եթէ նոյն իսկ չտամ, չէ՞ որ ո՛չ մի բան չի փոխուել այդպիսով, ո՛չ մի բան:

4) ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՄԼԻՑԿԻ

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ներս է դալիս մտախոհ ու տխուր, նստում սեղանի մօտ եւ իրեն համար սուրճ ամուս): Գուցէ կամենում ես մի քիչ պառկել ու բնել:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Այո. շատ յոգնած եմ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Գնահ իմ սենեակը մի լաւ բնիք. իսկ ճաշից յետոյ գործը կը կարգադրենք:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Քարծրանում է տեղից): Դու չե՞ս պառկելու:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ո՛չ: Ես շատ դորձ ունեմ:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Երկու ժամ յետոյ ինձ զարթեցրու: Գիշեր բարի: (Գնում է):

5) ՄԼԻՑԿԻ ԵՒ ԵԼԵՆԱ

ՄԼԻՑԿԻ.—(Մի րոպէ լուռութեանից յետոյ շատ լուրջ, գետնին նայելով): Մի բարկանալ, Հելա, եթէ քեզ մի որեւէ անախորժ բան եմ ասել:

ԵԼԵՆԱ.—(Խորին վշտով): Ես էլ նոյնն էի կամենում խնդրել

բեղանից: Յուզուել էի, ներքի ինձ: Այդ բոլորն այնպէս անսպասելի կերպով պատահեց որ... Ուղեղս տանջուում է այդ անախորժ դէպքից, տանջուում:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այլևս չխօսենք դրա մասին, մենք էլի միասին կապրենք, և ամեն ինչ կը մոռանամ:

ԵԼԵՆԱ.—Ո՛չ, ո՛չ: Ամեն ինչ վերջացել է մեր միջև: Այժմ ես գիտեմ, որ ինձ չես սիրում և երբէք էլ չես սիրել: Ո՛չ, Ստեփան, դու բոլորովին ազատ ես, ես քեզ արգելք չեմ լինիլ, չեմ պահել:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ուժգին): Իսկ ես կամենում եմ մնալ: (Խրեն իշխելով): Ո՛չ, ո՛չ. այնտեղ ինձ համար երջանկութիւն չկայ: Ես ամեն ինչ կը մոռանամ:

ԵԼԵՆԱ.—(Լաց է լինում): Ինձ մի տանջիլ. մի չարչարիլ: Ես չեմ ուզում քո սէրը. ինձ համար ատելի է այդ հնազանդութիւնը. ես գերադասում եմ, որ ինձ ձեծես, ատես... չեմ ուզում, չեմ ուզում:

ՄԼԻՑԿԻ.—Լաց մի լինիլ, Հելա, լաց մի լինիլ: Ամեն ինչ լաւ կը լինի Պէտք է աշխատեմ մոռանալ: Դու այնքան բարի ես. դու ինձանից ոչինչ չես պահանջել երբէք: Կապրենք միասին: **Զ**՞ որ դու միայն իմն ես եղել, միայն իմը, ոչ որքի ձեռք քեզ չի գիպել: (Մտախոհ) **Զ**ջարսկին իրաւացի է:

ԵԼԵՆԱ.—**Զ**ջարսկի՛: **Զ**ջարսկին ի՞նչ է ասել:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ոչինչ. ոչինչ... Կապրենք միասին խաղաղ...

ԵԼԵՆԱ.—(Միծաղում է յանկարծ ջղային եւ ցնցող ծիծաղով): Հնահնահ: Ինձ մի թողնիլ, Ստեփան, մի թողնիլ: Ի սէր Աստուծոյ, ինձ կորստեան մի մատնիլ: (Փառածուում է նրա վզով): Նայի՛ր, այստեղ, այստեղ է իմ դատաւճիռը: **Տ**ե՛ս, այստեղ է նրա հեռագիրը, նա գալիս է: (Ընկնում է ամոռի վրայ, ջղայնաբար գրպանները փնտռում): **Տ**ե՛ս, այստեղ... այստեղ... (Գողալով, ցնցուելով սեղմում է հեռագիրը, տալիս Մլիցկուն եւ կիսախեղազար աչքերով նայում է նրան: Մլիցկին բաց է անում հեռագիրը, կարդում մի երկու անգամ. դէմքը անսահման սարսափ է արտայայտում, յետոյ դառնում է դէպի պատուհանը):

ԵԼԵՆԱ.—(Աչքերը վայրենաբար բացած ցատկում է ամոռի վրայից: Խոսքով ձայնով): Ի՞նչ է. ի՞նչ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Գալիս է:

5001

Վ Ա Ր Ա Գ Ո

Գ Ո Ր Թ Ո Ղ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Բ .

Մի օր յետոյ: Միևնոյն սենեակը, ինչ որ առաջին գործողութեան ժամանակ: Մութը գնալով խտանում է: Բազմոցի վրայ նստած է Ջջարսկին և ծխախոտ է ծխում: Նրա առջև սեղանի վրայ դրած են զարեջրի մի քանի շշեր: Ելենան՝ Ջջարսկուց քիչ շուտ եկած՝ նայում է պատուհանից դուրս: Վարագայրը բարձրացնելուց յետոյ բեմի վրայ մի ընդէ խորին լուսութիւն է տիրում:

1) ԵԼԵՆԱ ԵՒ ՋՋԱՐՍԿԻ

ՋՋԱՐՍԿԻ.—(Հարում է: Երկար լուծիւն): Տարօրինակ տրամադրութիւն է տիրում այս սենեակում: Աշուն է... Աշուն է... Շուտով անձրևները կը սկսուեն: Սարսափելի է, երբ անձրևը պատուհանների ետև հառաչում է ամբողջ օրերով:

ԵԼԵՆԱ.—(Չի պատասխանում):

ՋՋԱՐՍԿԻ.—(Մի րոպէ յետոյ): Ստեփանն ինչո՞ւ այսքան ուշացաւ:

ԵԼԵՆԱ.—(Կամայ ծիծաղում է.): Երևի, շուտ չի գալ:

ՋՋԱՐՍԿԻ.—Տիկին Ագրելին վաղն անշուշտ կը գայ:

ԵԼԵՆԱ.—Կարծեօր:

ՋՋԱՐՍԿԻ.—Ի՞նչ էք մտադիր անել:

ԵԼԵՆԱ.—Ե՞ս (ծիծաղում է խելացնոր ծիծաղով): Ե՛ս: Ոչինչ, ոչինչ... Վախճանին եմ սպասում: Ես այնպէս հանգիստ եմ... Միայն սպասում եմ, սպասում... Իսկ յետոյ՝ թող նրանք երջանիկ լինեն: Ստեփանն այդ կնոջը սիրում է, և այս վերջինս էլ, երևի, նրբան է սիրում... Այդ կինն ինչո՞ւ չպիտի սիրէ Ստեփանին...

ՋՋԱՐՍԿԻ.—(Ծիծաղում է ծաղրաբար): Այդ կի՞նը: Սիրում է: Հէ՛հէ: Նա սիրել չի կարող: Նա միայն իրեն է սիրում: Իր սնտուփառութիւնը, իր հպարտութիւնը, իր գեղեցկութիւնը:

ԵԼԵՆԱ.—(Ստոր): Այդ բանը դուք չէք կարող իմանալ: Որ նա ձեզ չի սիրել, դա դեռ ևս չի կարող իբրև հիմք ծառայել պնդելու, թէ այդ կինը չի կարող Ստեփանին սիրել: Այդ դէպքում ինչո՞ւ

է հաւանութիւն տալիս Ստեփանի հետ ամուսնանալու: Չէ որ Ստեփանը ոչ յայտնի մարդ է, ոչ էլ հարուստ. նշանակում է՝ այդ կինը սիրում է Ստեփանին, սիրում, և սա էլ նրա հետ երջանիկ կը լինի:

ՋՋԱՐՍԿԻ.—(Կտան հեղնութեամբ): Ըստ իս՝ ձեր հնազանդութեան մէջ մի ինչ-որ հերոսական բան կայ... Այո՛, այո՛... Հնազանդութիւնը, ասում են, միշտ հերոսական է: (Յոգնած ժպտում է): Սակայն հերոսութիւնը մի կողմ թողնենք: Մեզ հերոսութիւն չի հարկաւոր. մի քիչ երջանկութիւն, երջանկութեան մի փոքրիկ կաթիլ. անո՞րոյրը: Այդ է մեզ հարկաւոր: Անկեղծ եղէք: Ամեն ինչ կը տայի, եթէ ինձ հետ բաց, անկեղծ խօսէիք: Ես չեմ հաւատում ձեր հնազանդութեանը, ձեր հպատակութեանը և զգում եմ, թէ ինչպէս է արիւնաքամ լինում ձեր սիրտը: Իսկ ես շատ եմ համակրում ձեզ, շատ, աւելի՛ բան ինձանից կարելի է սպասել: Գուք այնպէս կենդանի կերպով յիշեցնում էք իմ հարսնացուին:

ԵԼԵՆԱ.—Ոչ ոքի հետ այնպէս անկեղծ չեմ եղել, ինչպէս ձեզ հետ: Վերջին ժամանակներս բարեկամական այնքան կարեկցութիւն էք ցոյց տուել ինձ... Սակայն ես այնպէս եմ յոգնած: Ո՛չ մի կերպ չեմ կարողանում մտքերս ժողովել. ոչ մի միտք չեմ կարողանում մինչև վերջը մտածել... Այժմ ամեն ինչ վերջացել է: Այս տանջանքը... վերջին օրերի այս սարսափելի տանջանքները...

ՋՋԱՐՍԿԻ.—(Ուժգին): Գուք Ստեփանին չպիտի թողնէք: Եթէ սիրում էք նրան, ապա պահեցէք ձեզ ձօռ: Ստեփանն այն կնոջ հետ երբէք չի կարող երջանիկ լինել, այլ յուսախար կը լինի ու կը տանջուի:

ԵԼԵՆԱ.—(Կտան ժպտով): Ո՛չ... ոչ... Ամեն ինչ կորած է... Այս վերջն է...

ՋՋԱՐՍԿԻ.—Ստեփանի բարօրութեան համար զոհեցէք ձեր հպարտութիւնը: Ձեզանից է կախուած նրա փրկութիւնը. այլապէս՝ Ստեփանը կորստեան կը մատնուի:

ԵԼԵՆԱ.—Ինչո՞ւ պիտի կորստեան մատնուի:

ՋՋԱՐՍԿԻ.—(Քիչ մտածելուց յետոյ): Որովհետև... որովհետև... ինչպէս բացատրեմ ձեզ, Գուցէ յայտնի է ձեզ, որ մարդկանց մէջ մի բան կայ, և ձեր մարդիկ այդ բանն անարատութիւն են աւուանում... Հէ՛հ-է՛հ... Այո՛, այո՛, անարատութիւն... Այժմ դա արդէն հնութիւն է: Անարատութիւնը նոյն իսկ կոմիկական նշանա-

կութիւն է ստացել: Հէ-հէ... երիտասարդներն աղջկանց այն միտքն են բարողում, թէ անարատութիւնը ծաղրելի է: Եւ մենք՝ յառաջագիմուսութեան մարդիկս ծիծաղում ենք այդ առաքինութեան վրայ: Բայց այդ ծիծաղը, այդ հեգնութիւնը տեսականապէս միայն գոյութիւն ունի... որովհետեւ սրտի մէջ... ճի, սրտի մէջ: Կուզէի տեսնել մի տղամարդու, որ գերադասէր ձեռքից-ձեռք անցնող կնոջն այն անարատ ու մաքուր կնոջից, ինչպիսին... դուք էք...

ԵԼԵՆԱ.—Ի՞նչ էք կամենում ասել:

ՉՉԱՐՄԿԻ.—(Մի բոպէ լուծիւնից յետոյ): Մլիցկին պատկանում է այն մարդկանց թուին, որոնք իրենք են իրենց խարում. այդպիսի մարդիկ բնաւորութեամբ ընդհանրապէս թոյլ են լինում, և նրանց համար այսպէս կոչուած յառաջագիմութիւնը... հն-հն-հն... յառաջագիմութիւնը մի այնպիսի իդէալ է, որի անուսով այդ մարդիկ խեղդում են իրենց սրտի ամենամազնիւ բնագոյները, ինչպէս՝ օրինակ՝ վաղեմի բարոյականութիւնը: Մլիցկին բարոյական դոնկիխոտութեան ներկայացուցիչն է: Նրա սիրտը լցուած է այդ «հնութեամբ», բայց նա ամաչում է դրանից: Հէ-հէ: Նոյն իսկ ամենագեղեցիկ թէօրիաները ծխի նման կը ցնդուին ու կը չքանան, եթէ մարդու սրտում բոյն դնի մի որդ և սկսի գիշերցերեկ կրծել այն:

ԵԼԵՆԱ.—Ձեռ հասկանում, թէ ինչ էք կամենում ասել:

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Գիտէ՞ք, այն կինը, որի հետ Մլիցկին կամենում է ամուսնանալ, առաջ մի ուրիշի, գուցէ և ուրիշների սիրուհին է եղել:

ԵԼԵՆԱ.—(Նայում է նրան ապշած): Իսկ Ստեփանը գիտէ՞ այդ:

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Գիտէ:

ԵԼԵՆԱ.—Ե՛...

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Ինքներդ ասացէք նրան: Երբ նրան կասէք այդ, գուցէ, ինքը հասկանայ, թէ ինչ կը նշանակի մաքրութիւն, ի՞նչ կը նշանակի վերցնել մի այնպիսի անարատ կին... հէ հէ... Յիշում էք Համլէտը... Ծեր Պոլոնիոսն իրաւացի է... մինչև անգամ լուսնի անհամեստութիւնը և հետաքրքրութիւնը կարող է պղծել այդ անարատութիւնը...

ԵԼԵՆԱ.—Ինչո՞ւ այդ մասին ինձ առաջ չասացիք... (Սարսափելի անհանդուածեամբ): Ստեփանն այդ ամենը գիտէ, բայց և այնպէս կամենում է ինձ թողնել, ինձ, թողնել ինձ մի կնոջ համար, որ ձեռքից-ձեռք է անցել... Օ՛հ Աստուած իմ... Աստուած իմ...

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Դեռ ամեն ինչ կորած չէ: Ասացէք դուք նրան: Այդ ինքներդ պիտի ասէք նրան:

ԵԼԵՆԱ.—(Յուսահատական ձայնով): Ոչ, ոչ. իմ ասելը ոչ մի հետևանք չի ունենալ: Այդ արդէն չի օգնիլ: Նա գիտէ այդ. գիտէ ամեն ինչ, բայց և այնպէս դարձեալ գնում է նրա մօտ... Աստուած իմ, Աստուած. Ստեփանն ինչպէս է կարողանում սիրել այդ կնոջը:

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Ինձ լսեցէք:

ԵԼԵՆԱ.—(Քոյրովին յուսահատ): Ոչ, ոչ, ոչ: Ոչինչ մի ասէք: Միտք չունի... Ստեփանը ծանօթ է այդ կնոջ անցեալին, բայց և այնպէս, բայց և այնպէս ինձ թողնում է... Այստեղ ոչ մի բանով չի կարելի օգնել, ոչ մի բանով... (Լուծիւն: Ելնան խոր մտածմունքի մէջ է ընկղմում: Յանկարծ): Վաղուանից պիտի մենակ մնամ... (Շփոթւած, անհանդուածեամբ): Միայնակ: Այդ ինչպէս կը լինի: Մենակ ինչպէս լինեմ... Մեն-միայնակ... Օ՛հ, Աստուած իմ: Այդ, երեի, սարսափելի է...

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Աւելի քան սարսափելի է դա: (Մի բոպէ յետոյ): Ձեք կարող երևակայել, թէ մենակութիւնը որքան սարսափելի է... այն գիշերները՝ խելացնորութեան և խելագարութեան գիշերները... Գիշերը անկողնում... այնպէս սարսափելի լուռ է... լուռ է և սրտիդ բարախումը... լամպը հանգել է... իսկ սիրտդ շարունակ, անընդհատ բարախում է, բարախում, բարախում... Մէկը դուռն է ձեծում... ձեծում քրտինքով ծածկում է... իսկ մէկը ձեծում է գուռը, ձեծում: (Ուժգին, անկապ ֆրազներով, սաստիկ սարսափած): Շուրջը լուռ է և մի ինչ-որ խշխշոց... շշուկներ... ցատկում ես անկողնից, ամբողջ մարմնով դողում, մոռը վառում... չես համարձակում յետ նայել, որովհետեւ մէկը կանգնել է ետեղ ու ձեռքերը պարզում: (Աւելի եւ աւելի արագ): Իսկ դռները, դռները քեզ թւում է թէ բացում են... կամենում ես վազել դէպի դռները, նետուել, նրանց փակել... կամաց, սողալով մօտենում ես... Աստուած իմ: Դռները բացում են...

ԵԼԵՆԱ.—Աստուած իմ:

ՉՉԱՐՄԿԻ.—Իսկ ճրագի բոցը սարսափելի ստուերներ է ձգում. ամբողջ սենեակը լի է այդ գողգոջուն, անհաստատ, անհանգիստ լոյսով... Ստուերները վամպիրների են կերպարանափոխւում, իջնում են պատերից, պարզում են իրենց ձեռքերը, գալիս մօտենում են աւելի մօտ... մօտ...

ԵԼԵՆԱ.— Բաւական է, բաւական է...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Սթափուում է, ձեռքով օակատը սրբում, մի րուպէ յիտոյ): Ստեփանն այժմ վանում-հեռացնում է ձեզանից տեսիլիները և ցրում ցնորքները: Բայց երբ միայնակ կը մնաք, միայնակ և կատարի յուսահատութիւնը ձեր սրտում...
ԵԼԵՆԱ.—(Որպէս խելագար): Ահա թէ ինչ է ինձ սպասում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այո, ահա թէ ինչ է ձեզ սպասում:
ԵԼԵՆԱ.—(Սարսափելի անհանդստութեամբ): Իրա վերջը բարի չի լինիլ...չի լինիլ...
ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ստոր եւ անյողողոյ): Այո, դրա վերջը բարի չի լինիլ... Դուք կորստեան կենթարկուէք. իսկ Մլիցկու վիճակն աւելի սարսափելի կը լինի... գիշեր և ցերեկ նա իրեն պիտի հալածի, կրծի և իր երջանիկ նախորդների մասին մտածի: Այդ նախորդների համար այդ կինը միայն սիրուելի է եղել, իսկ իրեն համար՝ ամուսին: Հն-հն-հն: Մլիցկու կինն ուրիշների սիրուելին է եղել: Այդ միտքը կը թափանցի նրա արիւնը, կը թռնաւորի նրա իւրաքանչիւր զգացումը և կապակցնի նրա հոգին: Նրա վիճակը ձերինից աւելի սարսափելի կը լինի... Դուք կապրէք... Մարդ այդպէս հեշտութեամբ չի անջատուում կեանքից... Դուք պիտի հողաք ձեր աշխատանքի մասին: (Ընդհատում է): Այո, աշխատանքի մասին: Օ-ժ, դա դժուար բան է... Դուք հարուստ ծնողների փայփայուած, երես առած աղջիկ էք. կրթուած էք շքեղութեան մէջ. և ստիպուած պիտի լինէք ման գալու գրասենեակից-գրասենեակ... սակայն կարող էք աշխատանք գտնել, որովհետեւ շատ լաւն էք, շատ լաւը... Հասկանում էք՝ ինչ կը նշանակի դա... դորձ ճարելու համար հարկաւոր է շատ գեղեցիկ լինել...

ԵԼԵՆԱ.—(Զղուում է, ձեռքերը կտրտում): Ինչպէս էք տանջում ինձ... ինչպէս էք տանջում ինձ: Դէ ինչ անեմ ես: Նա ուշադրութիւն չի դարձնում իմ աղաչանքին... Երեկ իրենից դէս հրեց ինձ: Ամբողջ գիշերը ման էր գալիս սենեակում: Խելագարի նման՝ պառկում էր և նորից վեր կենում... ու աղաչում և ոտքերս էր համբուրում... Աստուած իմ, նա կախարդուած է... և առանց այր կնոջ չի կարող ապրել... Ինչ արած... Թող գնայ, թող գնայ... Թող նրա հետ միասին կորստեան մատնուի, միայն թէ ինձ ոչ մի բանով չյանդիմանի... Իսկ ես իմ մասին չեմ մտածում. ինչ ուզում է թող պատահի ինձ, միայն թէ Ստեփանի յուսահատութիւնն ինձ չսպանի...
ԶԶԱՐՍԿԻ.—Նա կամենում է իր խայտառակ կոմեդիայով ձեզ հարկադրել...

ԵԼԵՆԱ.—(Սթափուելով): Ինչ ասացիք, ինչ: Դուք չէք համարձակուել Ստեփանի մասին իմ առաջ այդպէս խօսել...
ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինչո՞ւ: Մի անգամ էլ եմ կրկնում: Մլիցկին չնչին, խայտառակ կոմեդիա է խաղում: Ձեր ամուսնուն ղէպի այդ կինը մողղը ոչ թէ սիրոյ զգացումն է, այլ սնափառութիւնը, ամուսահասարակ, ողորմելի սնափառութիւնը:

ԵԼԵՆԱ.—(Կատաղած): Սուտ էք ասում: (Նայում է նրան տարօրինակ կերպով և աղաղակում): Դուք դեռ սիրում էք այդ կնոջը, սիրում էք, սիրում էք:
ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Շփոթուած տեղից վեր է կենում):
ԵԼԵՆԱ.—Լուսն էք: Դուք սիրում էք այդ կնոջը և կամենում էք վրէժ առնել թէ նրանից և թէ Ստեփանից... Օ-ժ, ինչպէս կունատուել էք... Ինչպէս դողում էք...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ես չեմ սիրում այդ կնոջը, բայց նրան կը ճշտում, կը կոխկրտեմ, վրէժխնդիր կը լինեմ ձեզ և ինձ համար:
ԵԼԵՆԱ.—Ես չեմ ուզում, որ իմ պատճառով վրէժխնդիր լինէք: Ձեռ ուզում, թոյլ չեմ տալ Ստեփանը պիտի երջանկանաք: Թոյլ չեմ տալ, որ վրէժխնդիր լինէք: Ես պիտի ապրեմ, պիտի աշխատեմ, նրա օգնութիւնը կընդունեմ:
ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Կատաղած): Այդ դուք չէք անիլ:
ԵԼԵՆԱ.—Կանեմ, կանեմ:
ԶԶԱՐՍԿԻ.—Մի աղաղակէք: Մլիցկին դուսն ևս կը կանգնած է: Հն-հն-հն:

ԵԼԵՆԱ.—(Նայում է դռանը, որպէս կիսափոխադար): Ա-ա: (Գնում է դէպի կողքի դուռը, մի վայրկեան կանգ առնում, նայում ԶԶԱՐՍԿԻՆ և դուրս գնում):

2) ԶԶԱՐՍԿԻ ԵՒ ՄԼԻՑԿԻ

ՄԼԻՑԿԻ.—(Կանգաղ քայլերով մտնում է նախասենեակի դռնից և մտնում ԶԶԱՐՍԿԻՆ): Ինչ ասացիք Հելային: Ի՞նչ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Մտնելով Թմբկահարում է սեղանը և դարեջուր խրմում: Երկուսն էլ ասիւթեամբ իրար մն նայում): Ոչինչ չասացի: Միայն Հելան ապացուցեց ինձ, որպէս երկու անգամ երկու՝ չորս, որ ես քո հարսնացուին դեռ սիրում եմ և ուզում եմ վրէժխնդիր լինել թէ նրանից և թէ քեզանից: Ուրիշ խօսքերով, Հելան էլ նոյնն ասաց, ինչ որ ինքդ ես մտածում: Ընդուն չէ արդեօք:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այո, մտաւորապէս միեւնոյնն է:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(ՉարարտուՅեանք ժպտալով): Գիտեմ. արդէն վաղուց գիտեմ այդ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ինչո՞ւ թշնամութեամբ ես վերաբերում ինձ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ո՛չ: Սխալում ես: Ես քո թշնամին չեմ բնաւ: Ես ոչ ոքի թշնամի չեմ համարում:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ձեմ հասկանում, թէ իսկապէս ինչ պահանջներ կարող ես առաջադրել նրան: Օլզան ինչո՞վ է մեղաւոր, որ չի կարողացել քեզ սիրել... Տեսնում ես, ես այնքան եմ յարգում քո խելքը, որ քո ատելութեան պատճառներն այլ բանի մէջ եմ որոնում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Հը՛մ... Խելօք և արդար մարդ ես դու:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ուրեմն պատճառը Ելեֆանն է:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Գուցէ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ձէ՛ որ դու այնքան էլ կեղտոտ ու գոռեհիկ չես, որ մտածես, թէ ես, Ելեֆանին չսիրելով հանդերձ, կարող եմ նրա հետ ապրել...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ես այնքան կեղտոտ և գոռեհիկ եմ, որ չեմ ենթադրում, թէ դու կարող ես Ելեֆանին անդունդ գլորել:

ՄԼԻՑԿԻ.—Քո կարծիքով, Հելան երջանիկ կը լինի, եթէ ես մնամ և իրեն ատեմ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դու խելքի կը գնաս: Բացի դրանից՝ չէ՞ որ անկարելի է Ելեֆանին ատել:

ՄԼԻՑԿԻ.—Իսկ ինձ բոլորովին հաշուի չես առնում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Բանն էլ հէնց այն է, որ հաշուի եմ առնում: Եթէ տիկին Ագրելիի հետ ամուսնանաս, ուղղակի կորած ես: Դու կը կործանուես հէնց այն երջանկութեամբ, որին ձգտում ես: Անցեալ ունեցող մի կնոջ հետ ամուսնանալը հանաք բան չէ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ուժգին): Ասա ինձ, վերջապէս, ինչո՞ւ շարունակ այդ յիմար անցեալն ես մէջ բերում:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Որպէսզի ուշքի գաս ու սթափուես:

ՄԼԻՑԿԻ.—Սակայն չէ՞ որ ամեն ինչ գիտեմ արդէն:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Հէ՛-հէ՛: Ամեն ինչ: Կարևորն այստեղ այն չէ, որ մի որևէ մերկ փաստ գիտես, օրինակ այն՝ թէ Օլզան ժամանակով սրան-նրան է պատկանել: Այստեղ նշանակութիւն ունեն փոքրիկ մանրամասնութիւնները, ննջարանի ջնջին և մանր գաղտնիքները... փոքրիկ մանրամասնութիւնները... Հէ՛-հէ՛-հէ՛... Ինչպէս ասեմ... այն բոլոր գաղտնի գգուանքները, որ հարկաւոր

է թագնել մարդկանցից... հն-հն-հն... Գիտես այն բոլոր գգուանքները, որ չի տալիս ամուսնութիւնը: Ամուսնացած մարդը չգիտէ՞ ինչ բան է դողը և կամ այն երկիւղը, թէ արգեօք որևէ մէկը չի խանգարիլ իրեն. նշան չի վիճակում մութ սանդուղ-նեղով գողէ-գող սողալ դէպի սիրոյ տաճարը...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յաւ զպալով, ինքն իրեն): Այդ ձեռով ապրելուն էլ համաձայն եմ, միայն թէ Օլզան ինձ հետ լինի... (Ման է զալիս անհանդիստ կերպով. ծիծաղում է կարճ եւ ընդհատ ծիծաղով): Գուցէ կամենում ես դարձեալ մի որևէ բան ասել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ի՛նչպէս չէ... Ինձ մի ծխախոտ տուր:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Տալիս է ծխախոտների մի արկղ): Հայրենիքից որևէ լուր չի՞ս ստացել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Քեզ ձանձրացրի:

ՄԼԻՑԿԻ.—Բնաւ: Բայց ես այս բնակարանը վաղը թողնում եմ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այո՛: Հը՛մ... (Հանում է պօրտ-մօնէն): Մեր հաշիւները վերջացնենք: Ահա այն փողերը, որ երեկ ինձ փոխ տուիր: Շատ շնորհակալ եմ քեզանից: (Քարծրանում է տեղից, մի րոպէ մտքի մէջ ընկնում): Ինձ համար շատ անախորժ է, որ մենք այսպիսի հանգամանքներում ենք իրարից բաժանուում: (Լռութիւն): Արտակից և բարի ընկեր էիր դու. քեզ հետ անմոռանալի րոպէներ եմ անցկացրել... Ափսոսում եմ քեզ... (Ընդհատում է: Լռութիւն):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Քաղցրի վրայ նստած՝ մտայ կիրպով նայում է դէպի տարածութիւնը):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ուրեմն վաղը Հելային ձգում ես, որպէս զի ապրես մի կնոջ հետ, որ չգիտես նոյն իսկ, թէ սիրում է քեզ արդեօք...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Չարմացած): Չգիտեմ, թէ սիրում է ինձ արդեօք:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինձ այնպէս է թւում, թէ գիտես, որ սիրոյ ոյժը, ինչպէս առհասարակ իւրաքանչիւր ոյժ, սահմանափակուած է: Այդ կի՛նն առաջին անգամն է միայն սիրել և այդ սիրոյ մէջ գործադրել է իր հոգեկան ոյժերի այն պաշարը, որով ինքը սիրել է և որ հէնց իր՝ այդ կնոջ կորստեան պատճառ դարձել: Նա, ասնջուած ու յոգնած, ձեռքից-ձեռք է անցել, գուցէ միայն նրա համար՝ որ մոռանայ իր սրտի դատարկութիւնը: Դու նրա վրայ համեմատաբար ամենաուժեղ տպաւորութիւնն ես թողել: Բայց համեմատաբար... համեմատաբար...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ատելութեամբ նայում է նրան եւ ծիծաղում):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Միծաղմում ես: (Ստոր): Ինչո՞ւ ես կոմեդիա խաղում: Բո ծիծաղը կեղծ է: Դու վախենում ես ինձանից:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ե՛ս: Բեկանից:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Այո՛...

ՄԼԻՑԿԻ.—Ինչո՞ւ ես այդպէս կարծում: Զլինի՛ նրա համար, որ մինչև այժմ քեզ այստեղից դուրս չեմ արել:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դու շահեցիր:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այդպէս չվարուեցի միմիայն այն պատճառով, որ կամենում էի գինաթափ անել քո մէջ գտնուող ստատանային:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Եւ այդ աջողակեց քեզ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Թու՞ւմ է, որ ո՛չ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Շատ լուրջ): Ուրեմն լսիր: Արա՛, ինչ որ կամենում ես, եղիր բախտաւոր կամ անբախտ,—այդ բոլորովին միևնոյն է ինձ համար,—բայց եթէ Ելենան ծայրայեղ յուսահատութեան բուռն վերջ գնէ իր թշուառ կեանքին...

ՄԼԻՑԿԻ.—(կատաղութիւնը զսպելով): Այդ դէպքում մեղաւորը միմիայն դու կը լինես, դո՛ւ, դո՛ւ: Դո՛ւ ես նրան հրել դէպի այդ անմիտ սարսափի յորձանուտը... դո՛ւ ես բացել նրա առջև այդ վիհը... Ամբողջ երկու օր աղղում էիր նրա ջղերի վրայ: Դու Ելենայի մահն ես ցանկանում, որպէսզի վրէժխնդիր լինես Օլգայից...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Անհետեւ թաքնելով մի ասիլ: Շատ ես վրդովուած: Բայց յիշիր, որ եթէ Ելենան ինքնասպանութիւն գործի... իսկ նա անկասկած կանէ այդ...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Վայրենաբար): Ինչից պիտես:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դէհ, միաս բարով: Ես պէտք է գնամ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Սպասիր: Իսկ եթէ... եթէ... յետոյ լինի...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Յետոյ: Դա արդէն քո գործն է:

ՄԼԻՑԿԻ.—Իսկ եթէ դրա հետ էլ մի կերպ յարմարուեմ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Չես կարող:

ՄԼԻՑԿԻ.—(կատաղած): Կարող եմ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Բանն էլ հէնց այն է, որ ո՛չ... Դրան մէջն է իմ ամբողջ վրէժը:

ՄԼԻՑԿԻ.—Քո՛:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Քուսն կերպով): Այո՛, ի՛մ... ի՛մ...

ՄԼԻՑԿԻ.—(նայում է նրան տարբերակով): Ինչ վատ բան եմ արել քեզ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դո՛ւ: Ոչինչ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ապա ուրեմն ինչո՞ւ ես վրէժ լուծում: ԶԷ՛ որ այդ դէպքում տուժողը միայն ես եմ լինելու. միմիայն ես...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինձ համար շատ անախորժ բան է, որ, իմ վերիժառութեան դէպքում, դու էլ ես տուժելու... Յիշիր... Ելենային մի ձգիր... Ողջ եղիր: (Դուրս է գնում):

3) **ՄԼԻՑԿԻ ՄԻԱՅՆԱԿ, ԱՊԱ ԵՒ ԵԼԵՆԱ**

ՄԼԻՑԿԻ.—(կանգնած է սենյակի մէջտեղ՝ անվճարական: Գնում է դէպի դուռը, նորից կանգ առնում, մտածում է մի ինչ-որ բանի մասին, յանկարծ դուռը բաց է անում եւ կանչում է): Հելա՛: (Մի րոպէից յետոյ գալիս է Ելենան ընդօրորուելով, նայում է Միցկուն: Երկար լուռութիւն: Միցկին ման է գալիս սաստիկ յուզուած, եւ ջղայնաբար ծածուկ է ծխախոտի ձողի ծայրը): Հելա, անջատուենք իրարից իբրև բարեկամներ:

ԵԼԵՆԱ.—Ինչպէս կամենաս:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի սէր Աստուծոյ, թանկագինս, հասկացիր այս ամենը:

ԵԼԵՆԱ.—Ես բոլորն էլ հասկացել եմ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Անհաստատ ձայնով): Չեմ ուզում, որ մեր անջատութից յետոյ մեր մէջ վատ զգացումն ու զայրոյթը բոյն դնի: Դու ինձ համար շատ թանկ ես: Ինչո՞ւ պիտի ատես ինձ: Այլ կերպ չէի կարող վարուել: Եթէ նոյն իսկ ուզենայի, այլևս չէի կարող յետ նահանջել, որովհետև այդպիսով կը փշրէի իմ ամբողջ կեանքը: Ես քո եղբայրը կը լինեմ, կօգնեմ ու կը հոգամ քեզ համար...

ԵԼԵՆԱ.—(Լռում է, յետոյ իր յուսահատութիւնը ծածկելով): Եւ ինձ շատ, շատ փող կը տամ: (Մտքի մէջ է ընկնում): Իսկ ես ինչ տամ քեզ այդ ամենի փոխարէն: Քեզ տուել եմ իմ հոգին, իմ մարմինը: (Երկար նայում է նրան): Ես քեզ տուել եմ, Ստեփան, իմ անարատ մարմինը: Այնպէս անարատ, որպէս մի մանկան: Մինչև քեզ հանդիպելիս՝ չգիտէի, թէ ինչ է մարմինը...

ՄԼԻՑԿԻ.—(նայում է նրան սարսափահար):

ԵԼԵՆԱ.—Այո՛, Ստեփան, ես մաքուր եմ եղել, և ինձանում եղած ամեն ինչ ջրնն է եղել՝ մտքերս, սիրտս, հոգիս, մարմինս, իւրաքանչիւր մի ջիղ... (Ուժգին): Դու յետ մղեցիր այդ բոլորը: Դրանք քեզ համար զգուշի դարձան: Արդ՝ ինչ պիտի տամ քեզ այն օգնութեան ու հոգացողութեան փոխարէն, որ խոստանում ես

ինձ... Ես այլևս հարկաւոր չեմ քեզ. դու արհամարհում ես: Ուրեմն այլևս ի՞նչ: Ի՞նչ...

ՄԼԻՑԿԻ.— Խղճան, Հելա, խղճան. այդպէս չարաչար մի տանջիլ ինձ:

ԵԼԵՆԱ.— (Ձգում, ուղղում է. խտերիկական ծիծաղով): Ինձ հարկաւոր չէ քո օգնութիւնը: Չեմ ուզում: Գնան նրա մօտ: Բաժանիլ ուրիշների հետ միասին նրա սիրոյ վերջին կեղտոտ ցիւր...

ՄԼԻՑԿԻ.— (Քննում է նրա ձեռքը եւ սրտը): Լսի՛ր, լսի՛ր, ապա թէ ոչ...

ԵԼԵՆԱ.— (Գուրս արծնելով նրա ձեռքից): Չեւք մի տալ ինձ: Ի՞նչ ես ուզում ինձանից: Ի՞նչ ես ուզում. հան-հան-հան... կամենում ես հանգիստ խիղճ ունենալ. կամենում ես ինքդ քեզ ասել՝ «Ելենան հնազանդուեց իր վիճակին: Ելենան գոհ կը լինի, կը բաւականանայ անձնուիրութեամբ»: Ուզում ես խիղճդ խաբել:

ՄԼԻՑԿԻ.— (Նայում է նրան մի վայրկեան, ապա ուժգին): Այո. ինձ հետ ապրելով դու արդէն երջանկութեան վայելքն զգացել ես. այժմ էլ ես եմ երջանկութիւն կամենում ինձ համար: Քեզ հետ ապրելով երջանկութիւն չգտայ:

ԵԼԵՆԱ.— (Խելազարի պէս նայում է նրան): Ինձ հետ ապրելով երջանկութիւն չգտամ: Ուրեմն, դու երկու տարի ստել ես, ստել ես ամեն օր:

ՄԼԻՑԿԻ.— Ո՛չ, չեմ ստել: Այն ժամանակ ես կարծում էի, որ մեր անցկացրած կեանքը երջանիկ կեանք էր, որովհետեւ ուրիշ կեանքի մասին գաղափար չուներ:

ԵԼԵՆԱ.— (Նրան փաթաթուելով): Բայց այժմ կերջանկացնեմ քեզ... Ապրիլ ինձ հետ. կերջանկացնեմ քեզ: (Արարումներ, զրեթէ անգիտակցաբար): Քեզ այնպիսի հաճոյք, վայելք կը տամ, որոնց մասին նոյն իսկ չես էլ երազել: Այո, քեզ վայելք, դրախտ կը տամ, կը տամ, միայն թէ ինձ դէն մի մղիլ, մի հեռացնիլ... Մնան... Տեսնում ես, ինչպէս եմ սարսափում, երկիւղ կրում... Առանց քեզ կը խելագարուեմ... Ո՛չ, ոչ... Դու էլ կը խելագարուես: Չէ՞ որ այդ կլինն ուրիշների սիրուհին է եղել, ձեռքից-ձեռք է անցել... (Նկնում է ծնկաչոք: Գուռը ձեռքում են: Ելենան վեր է կենում եւ պատին յենում: Միջկին՝ սարսափաւոր՝ ղուսն է նայում մի վայրկեան):

ՄԼԻՑԿԻ.— (Խուպոտ ձայնով): Մտէք:

4) ՄԻԵԻՆՈՅՆ ԱՆՁԻՆՔ ԵՒ ՕԼԳԱ

ՕԼԳԱ.— (Ներս է զալիս՝ ուրախ, զուարթ, վայլիլուն): Անձ քեզ սիրալիր... (Նկատում է Ելենային, կանգ է առնում եւ զարմացած նայում նրան, ապա Միցկուն: Մի րոպէ ծանր լուռութիւն է տիրում):

ԵԼԵՆԱ.— (Վազում է դէպի նրանց եւ՝ խօսք չզմտելով՝ ցոյց է տալիս Օլգային): Ա՛յո է, ա՛յո...

ՕԼԳԱ.— (Ձարմացած): Ի՞նչ է ուզում...

ՄԼԻՑԿԻ.— Հելա, խնդրում եմ, խայտառակութիւն մի սարքիլ... (Օլգային վճռողաբար): Գնանք:

ԵԼԵՆԱ.— Դուրս գնացէք: Դուրս: Դուք կամենում էք փչացնել նրան այնպէս, ինչպէս որ կորստեան էք մատնել Չլարսկիին:

ՕԼԳԱ.— Ի՞նչ է քեզ կամենում ինձանից: Ես ոչ ոքի չեմ ուզում սպանել...

ԵԼԵՆԱ.— (Աղերսանքով դիմում է Միցկուն): Մնան, մնան: Ես քո շունը, քո գամփոք կը լինեմ: Վարուիլ ինձ հետ այնպէս, ինչպէս կամենում ես: Ծեծի՛ր, թակի՛ր ինձ, արն ինչ որ կուզես, միայն մի թողնիլ ինձ: (Օլգային): Գնացէք, գնացէք: Ես երկու տարի նրա հետ եմ ապրել, նա իմն է... իմն է... Դուք նրանցից շատ կը գտնէք, իսկ ես միայն մի Ստեփան ունեմ. թողէք նրան ինձ: Ես կը խելագարուեմ: (Օլգան մի վայրկեան նայում է Ելենային, ապա Միցկուն եւ դուրս գնում: Նրա ետեւից գնում է Միցկին: Ելենան նայում է նրան մոլորուած աքերով, պարզում է ձեռքերը դէպի նրան եւ քնազղաբար յետ նահանջում... Օլգայի եւ Միցկու հեռանալուց յետոյ՝ Ելենան խելագարի պէս այս-այն կողմն է նայում, վազում դէպի դռները եւ դետնի վրայ վայր ընկնում):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

Գ Ո Ր Թ Ո Ղ Ո Ր Թ Ա Ի Ն Գ .

Մի օր անցած: Մեծ ճաշակով կահաւորուած հիւրասենեակ: Երեկոյ է: Լուսամփոփով ծածկուած մի լամպ լուսաւորում է սենեակը:

1) ՕԼԳԱ, ՅԵՏՈՅ ՄԼԻՑԿԻ

ՕԼԳԱ.—(Ընկողմանի է օսմանն քաղցրի վրայ: Բոպէ առ բոպէ, Կիսով չափ բարձրանում է եւ ականջ դնում: Գրսից քայլերի ձայն է լսում: Ներս է գալիս Միցկին՝ սաստիկ վհատուած. ղլխարկը պիտից չի վերցնում: Ողան տողից բարձրանում է): Վերջապէս եկար:

ՄԼԻՑԿԻ.—Չջարտկին եղե՛լ է այստեղ:

ՕԼԳԱ.—(Շփոթուած): Ի՞նչ է պատահել քեզ: Գլխարկդ վերցրու: Հիւանդ ես:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Գլխարկը վերցնում է): Ոչինչ, ոչինչ, ինձ ոչինչ չի պատահել... բայց այս աշնանային քամին, այս անձրևը... Անցնում էի քաղաքային պարտէզով, և քամին սուլում էր լերկ ձիւղերի միջով... Ասում են, թէ այսպիսի երեկոները մէկն անպատճառ խեղդամահ կը լինի... հէ-հէ... կամ ջուրը կընկնի: Չէ որ մարդիկ կան, որ ջուրն են ընկնում, խեղդում: Հէ-հէ: Վեր առ լամպի վրայի այդ լուսամփոփը, որովհետեւ ինձ այնպէս է թւում շարունակ, թէ մէկը մերձ ի մահ պառկած է:

ՕԼԳԱ.—(Լուսամփոփը վերցնում է. մի բոպէ յետոյ): Միթէ անհրաժեշտ էր, որ մինչև երեկ Ելենան քեզ մօտ ապրէր...

ՄԼԻՑԿԻ.—Հապա ուր գնար:

ՕԼԳԱ.—Չէ որ գրել էիր ինձ, թէ նրա հետ խզել ես բոլոր յարաբերութիւններդ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Լռում է):

ՕԼԳԱ.—Ինչո՞ւ ուրիշ ընակարան չես վերցրել...

ՄԼԻՑԿԻ.—Որովհետեւ երկիւղ էի կրում, որ նա ինքնասպան կը լինի:

ՕԼԳԱ.—Նա քեզ ինքնասպանութեամբ է սպառնացել:

ՄԼԻՑԿԻ.—Բայց անկասկած անձնասպան կը լինի:

ՕԼԳԱ.—(Ուժեղ): Հէնց թէկուզ անձնասպան լինի: Ի՞նչ կայ: Չէ որ այդպիսով թէ իր և թէ քո դրութիւնը կը թիթեանայ: Միթէ դու այնքան միամիտ ես, որ մահը գերադասում ես տանջանքով և շարժարանքով լի կեանքից: Գո ասելով՝ նրա համար երջանկութիւն չկայ այլևս: Արդ՝ եթէ այդ ձիւղ է, ուրեմն էլ ի՞նչ միտք ունի տանջուելը: (Յանկարծ): Ելենային ասե՛լ ես, թէ սիրում ես իրեն:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ոչինչ չգիտեմ: Գեղ հետ ծանօթանալուցս առաջ ոչ ոքի չեմ սիրել:

ՕԼԳԱ.—Իսկ այդ քեզ երջանկութիւն չբերեց: Եւ այդ հանգամանքը քեզ չերջանկացրեց:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ինչո՞ւ ես հարցնում:

ՕԼԳԱ.—Ինչո՞ւ... Չէ որ տեսնում եմ, թէ քեզանում ինչ է կատարում: Ամբողջ օրը քեզ չեմ տեսել: Ո՞ւր ես եղել: Ինչպէ՞ս գտնատ ես: Աչքիդ տեսիլներ են երևում: Այնպէս ես վախենում, որ կարծես թէ ուրուականների մի ամբողջ լեգէօն կայ այստեղ: Վամպիրների ամբողջ լեգէօներ ես բերել քեզ հետ: Սենեակը լի է տեսիլներով: Աստուած իմ, Աստուած իմ... Չգիտեմ ես արդեօք, որ քեզ հետ եմ: Ոչ, ոչ. չես զգում: Նրա մասին ես մտածում միայն, շարունակ նրան տեսնում քո առջև: Մեր շուրջն ամբողջապէս լի է նրա ուրուականներով ու ստուերներով...

ՄԼԻՑԿԻ.—Միթէ չես հասկանում, որ ես հիմք ունեմ նրա կեանքի մասին երկիւղ կրելու...

ՕԼԳԱ.—(չաստատ): Ո՛չ: Չեմ կարող հասկանալ և կրէք էլ չեմ հասկանալ: Երբ մենք մի անգամ վճռել ենք թողնել մի որևէ անձի կամ մի որևէ բան, այլ ևս կարիք չկայ յետ նայելու: Ինձ համար՝ բոլորովին օտարտի ու անհասկանալի է քո այդ հոգածութիւնը: Ասում ես, որ առաջ ոչ ոքի չես սիրել: Դու ինձ սիրում ես և գիտես, թէ ես ինչպէս եմ քեզ սիրում: Այդ գիտակցութիւնը քեզ պիտի երջանկացնի: Դու պարտաւոր ես ամեն ինչ մոռանալ: Յիշում ես, իմ մեկնելու ժամանակ ասում էիր, թէ ինձ համար կարող ես ամենամեծ ոճիր գործել... Բայց այժմ, երբ նրան ձգել-թողել ես, —իսկ ի՞նչ է եղել նա քեզ համար, —այժմ դողում ես, գողում ամբողջ մարմնով և յուսահատուած... Աստուած իմ, Աստուած իմ... Միթէ երկուսս էլ սխալուել ենք: Ես հաւատացած էի, որ անցեալն ամբողջովին կը մոռանաս և ներկայ երջանկութեան մէջ կը թաղես: Չէ որ քեզ հետ եմ ես,

բոնն եմ, բոնն եմ յաւիտեան... Սակայն այլ կերպ եղաւ, այլ կերպ... (Լուսինն):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Խորը մտածմունքի մէջ ընկած նայում է դէպի տարածութիւնը):

ՕԼԳԱ.—(Մի րոպէ յետոյ յոգնած ձայնով): Ճանապարհ ընկել զալիս էի քեզ մօտ ցերեկ ու գիշեր, անդադար. ոչ մի տեղ չեմ հանգստացել. մի օր աւելի վաղ եմ եկել, քան քեզ գրել էի: Ինձ թւում էր, թէ դրանով քեզ շատ կուրախացնեմ... Այո, այո, սիրալիրդ էր... Երբէք չեմ մոռանալ. թէ ինչպէս դու ճնշուած ու վհատուած կանգնել էիր այնտեղ, ոչ մի բան չէիր զգում և մոլորուած աչքերով նայում էիր ինձ, կարծես թէ ուրուական լինէի: Աւելի շուտ՝ կը գերադասէիր, որ գետինը պատուէր մէջը գլորուէիր, քան ինձ տեսնէիր...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Նրան ընդհատելով): Քո կարծիքով, աւելի լաւ կը լինէր, եթէ... եթէ խայտառակութիւն պատահէր...

ՕԼԳԱ.—(Աւզոյն): Դու պարտաւոր էիր հանգոյցը մի անգամից կտրել: Երկու ամիս ժամանակ ունէիր իմ և Ելենայի միջև ընտրութիւն անելու: (Ընդհատում է և ուշադրութեամբ նայում Միցկուն: Փոխուած ձայնով): Լսիր, Ստեփան, դու դեռ կարող ես ընտրութիւն անել: Եթէ զգում ես, որ ինձ հետ երջանիկ լինել չես կարող, այն ժամանակ գնա: Չեմ ուզում ապրել մի մարդու հետ, որ շարունակ յուսահատ դրութեան մէջ պիտի մտածէ, թէ մի գուցէ իր նախկին սիրած կինն ինքնասպանութիւն գործէ: (Խանդով): Չեմ ուզում, Չեմ ուզում բաժանել իմ երջանկութիւնը մի այլ կնոջ հետ: չեմ ուզում, որ օրէկ մէկը գիշեր-ցերեկ կանգնած լինի իմ և քո միջև:

ՄԼԻՑԿԻ.—Բաժանել... Հըմ... (նայում է նրան): Չես ուզում բաժանել... Չես ուզում, որ սրէկ մէկը գիշեր-ցերեկ կանգնած լինի մեր միջև: (Ձեռքով ճակատը շփում է):

ՕԼԳԱ.—(Վախեցած): Ի՞նչ է պատահել քեզ, Լսեցի՞ր, ինչ որ ասացի: Հասկացար: Չեմ ուզում ապրել քեզ հետ, մինչև որ նրան չմոռանաս:

ՄԼԻՑԿԻ.—Բոլորը հասկացայ... ամեն ինչ կը մոռանամ, նոյն իսկ... (Ընդհատում է և նայում նրան): Իսկ այդ դժուար է, որովհետև շատ բան պիտի մոռանամ, շատ: (Իրեն տիրապետելով՝ վերցնում է Օլգայի ձեռքը): Քիչ համբերիր միայն: Ես այնքան էլ առողջ չեմ: Տարօրինակ բան. մտածում եմ բոլորովին պարզ ու զեղա ասում է նոյնը, ինչ որ մի քիչ ասաջ դու էիր ասուած:

Գիտեմ, որ առանց քեզ չեմ կարող ապրել: Գիտեմ, որ մահը ներա համար երջանկութիւն կը լինի... Բայց և այնպէս... Կարծես թէ ես մի տեղ մի այլ ուղեղ ունեմ, և այդ ուղեղս բոլորովին այլ կերպ է խորհում և ինձ ծաղրում է, հոգիս այրում ու հանում: Այ, օրինակ, այսօր: Ես նրան որոնում էի ամբողջ քաղաքում... Բընակարանում չկար... Կորել է... Կը նշանակէ՞ ինքնասպանութիւն է գործել... ասում է իմ խելքը: Բայց հէնց այդ րոպէին և եթ իմ ոյժերը դաւաճանեցին ինձ, ոտքերս սկսեցին թուլանալ, ծալուել...

ՕԼԳԱ.—(Ընդհատում է): Իսկ ի՞նչ է մեր երջանկութիւնը, ի՞նչ: Ինչպէ՞ս ցանկանում էի քեզ հետ ապրելու երջանկութիւնը վայելել. ինչպէ՞ս դողում էի, մտածելով որ երկու օրից յետոյ մի նոր կեանք կը սկսուի... այնպիսի անսկարագրելի գեղեցիկ կեանք...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յոգնած ձայնով): Մի տանջիլ այժմ ինձ: Այս անմենը կանցնի: Նախ հարկաւոր է, որ քիչ սթափուեմ: Անցեալն այդպէս հեշտ չի կարելի սրտից հանել ու դէն գցել:

ՕԼԳԱ.—(Խանդով): Կարելի է, կարելի է: Եթէ սէր կայ, պատմեն ինչ կարելի է:

ՄԼԻՑԿԻ.—Դու հեշտ-հեշտ ես խօսում, որովհետև ճանապարհիդ վրայ ոչ մի խոչընդոտ չի եղել:

ՕԼԳԱ.—Դու շատ ես տանջուել:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ձի պատասխանում):

ՕԼԳԱ.—Եւ իմ ասածը կատարելը քո ոյժերից բարձր է:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յանկարծ): Ասա, ինչդրեմ, իրձք սիրում ես ինձ այնպէս, ինչպէս ասում ես:

ՕԼԳԱ.—Կասկածում ես:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ո՛չ, չեմ կաշկածում... սակայն, յիմարութիւններ են... Ես յիշեցի յանկարծ առաջին տպաւորութիւնը: Այն ժամանակ այնպէ՞ս յոգնած, այնպէ՞ս սառն էիր...

ՕԼԳԱ.—(Ընդհատում է): Ո՛չ, ոչ, դա ճիշտ չէ, դա քո առաջին տպաւորութիւնը չէ... (Տխուր նայում է նրան): Քո սէրն այժմ այն չէ, ինչ որ առաջ էր: Նրա մէջ այժմ այլ լարեր են հնչում: Ես այդ սէրն այնպէս չեմ զգում, ինչպէս առաջ... Դու կասկածում ու հետևում ես ինձ, քննադատում ես իւրաքանչիւր բան... (կասկածով): Չջարակի՞ն է ազդել քեզ վրայ: Օ՛, ինչպէ՞ս պարզ լսում եմ նրա խօսքերը. ինչպէ՞ս զգում եմ ամբողջ այն թոյնը, որով նա թունաւորել է քո սէրը:

ՄԼԻՑԿԻ.—Ասա, խնդրեմ, Զջարսկին ինչո՞ւ այդպէս խելացոր կերպով ատում է քեզ:

ՕԼԳԱ.—Ուզում էր, որ՝ ինչ էլ լինէր՝ ես իրեն հետ ապրեմ... Ստեփան, խնդրեմ, անկեղծօրէն ասա, թէ Զջարսկին ի՞նչ է ասել իմ մասին: Ասա ինձ ամբողջ ճշմարտութիւնը...

ՄԼԻՑԿԻ.—Ոչինչ չի ասել: Մի բան գուցէ... (կմկմում է, ապա խուպոտ ձայնով): Շատ էիր սիրում նրան:

ՕԼԳԱ.—Ո՞ւմ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Նրան՝ Պրեապիցին:

ՕԼԳԱ.—(Ձեռքերը կտրտում է): Ուրեմն այդ էլ, Աստուած իմ: Ի՞նչ դժբախտութիւն է: Այդպէս, ուրեմն, դա ցնորք, երազ էր միայն... (Ընկծուած ձայնով): Ո՛չ, Ստեփան, ո՛չ, ուրուականների հետ կռուելու ոյժ չունեմ ես: Ոյժ չունեմ քրքրելու այդ յիշողութիւնների կեղտը: Չեմ ուզում դարձեցնել նրանց: Գիտեմ, բոլորովին պարզ և ուժեղ կերպով զգում եմ, որ երբէք չեմ մոռանալ իմ անցեալը և յաւիտեան կը տանջուես: Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ: Ինքզիք էլ տեսնում ես, որ մեզ համար երջանկութիւն չկայ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Բռնում է նրա ձեռքերը, համբուրում եւ Օլգային իր կրծքին սեղմում): Ո՛չ, Օլգա: Իմ յիշողութեան մէջ երբէք չի գարթնիլ քո անցեալը: Ամեն ինչ կը մոռանամ: Սրտիցս դուրս կը քաշեմ քո ամբողջ անցեալը, երջանիկ կը լինեմ և քեզ էլ կերջանկացնեմ: (Մի րոպէ յետոյ): Ես այնպէս եմ սիրում քեզ... Իէ՛հ, ժպտիր, ասա, որ երջանիկ ես դու:

ՕԼԳԱ.—(Ծիծաղում է աւելի եւ աւելի):

ՄԼԻՑԿԻ.—Կեղծ է այդ ծիծաղդ:

ՕԼԳԱ.—Սակայն չէ՞ որ ծիծաղում եմ: Եւ ծիծաղում եմ բոլոր սրտից թէ ինձ վրայ, թէ քեզ և թէ՛ քո հոգսերի ու թուլութեան վրայ... Մի՞թէ իբրևունք չունեմ... Ի՞նչ քիչ թոյլ ես և, գուցէ, շատ զգայուն: Թերեւ, խոստովանիր, շատ հոգսեր, անախորժութիւններ ես կրել և վախենում ես... (Նայում է նրա աչքերին):

ՄԼԻՑԿԻ.—Ծիծաղում ես ինձ վրայ:

ՕԼԳԱ.—Ո՛չ, ի՞նչ ես ասում: (Լռում թիւն):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Խոյս է տալիս նրա հայեացքից եւ չի պատասխանում):

ՕԼԳԱ.—(Տխուր ժպտով): Ի՞նչ էի երազում և ի՞նչ գտայ: Իմ փնտռածն ուրեմն ցնորք, երազ էր...

ՄԼԻՑԿԻ.—Խաբուած ես գգում քեզ:

ՕԼԳԱ.—(Չի պատասխանում: Լռում թիւն):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յանկարծ, սաստիկ անհանգստութեամբ): Գիտես, Զջար-

սկուն հանդիպեցի այսօր: Նա դէմքը սաստիկ ծածածուց և յայտնեց, որ այսօր մեզ այցելութեան է գալու: (Յանկարծակի սարսափով): Նա անպատճառ դժբախտութիւն կը բերի, դժբախտութիւն կը բերի... Զգում եմ, թէ դժբախտութիւնն ինչպէս մօտենում է մեզ... Գիտես, Օլգա, Զջարսկին եթէ գայ այստեղ, ասա, որ տանը չեմ... կամ, ո՛չ, ասա ուղղակի, որ չեմ կամենում նրան տեսնել: Այո, ամենից լաւն այդ է: Ասա, որ առհասարակ չեմ կամենում տեսնել նրան... Այդ անձը սատանայի մարմնացումն է ուղղակի և ո՛չ թէ մարդ: (Զանգի սաստիկ հնչիւն է լսում: Միցկին դռան է նայում սարսափահար): Դժբախտութիւնն է... գալիս... դժբախտութիւնը...

ՕԼԳԱ.—(Նոյնպէս սարսափահար): Դա Զջարսկին է: Գնա՛ միւս սենեակը, գնա՛: Կասեմ նրան, որ գնացել ես և չեմ ուզում նրա հետ տեսնուել... Գնա՛, գնա՛: (Զանգը երկրորդ անգամ է հնչում: Օլգան գնում է դէպի դուռ՝ Միցկուն նշան անելով, որ հեռանայ):

2) ՆՈՅՆ ԱՆՁԻՆՔ ԵՒ ԶՁԱՐՍԿԻ

ՄԼԻՑԿԻ.—(Մտում է տեղն ու տեղը կանգնած, աչքերը լայն բացած նայում է դռանը: Մի վայրկեանից յետոյ դուռը բացում է եւ ներս է գալիս Օլգան, նրա ետեւից Զջարսկին): Ա՛... Զջարսկի... իրօք...

ԶՁԱՐՍԿԻ.—Ի՞նչ է... չէս ճանաչում ինձ...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յանկարծ տիրապետում է իրեն, յետոյ ջղային կերպով ծիծաղում): Գլխումս ամեն ինչ խառնուել, շփոթուել է: Գլուխս այնպէս սաստիկ է ցաւում, որ քիչ է մնում ուղղակի խելագարուեմ... (Շփում է ճակատը): Երբ գանգը հնչեցրիր, ինձ այնպէս թուաց, թէ հառաչեցին բոլոր զանգակները... (Նայում է Զջարսկուն): Տարօրինակ դէմք ունես դու այսօր:

ԶՁԱՐՍԿԻ.—Այդ քեզ թւում է:

ՕԼԳԱ.—(Անհանգստութեամբ Ստեփանին): Գնա՛ մի քիչ հանդուսացիր... Անհրաժեշտ է քեզ այդ հանգստութիւնը... Գուցէ զըլխացաւդ անցնի:

ՄԼԻՑԿԻ.—Այո, այո. ճիշտ ես ասում... մի րոպէով պառկեմ... անտիպերին կընդունեմ: (Զջարսկուն): Ի հարկէ, կը ներես ինձ... (Միցկին դուրս է գնում):

3) 01ԳԱ ԵՒ ԶԶԱՐՍԿԻ

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Մի բոպէ յետոյ): Շուտով ճանապարհ կընկնէք կարծեմ:

01ԳԱ.—Այո՛. հէնց որ հնար լինի:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Մլիցկու համար անախորժ է այստեղ աւելի երկար ֆնալ: Հէ-հէ. հաւատում եմ, հաւատում...

01ԳԱ.—(Ուշադրութիւն չդարձնելով): Այստեղ ոչինչ չկայ անելու: Պարիզ ենք գնալու:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Ծիծաղում է): Շատ լաւ քաղաք է...

01ԳԱ.—(Ծաղրով): Իսկապէ՛ս... (Ղուլթիւն):

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Մլիցկին, երևի, այնտեղ ուշքի կը գայ:

01ԳԱ.—Անշուշտ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Է՛հ. այդ «անշուշտը» դեռ կասկածելի է:

01ԳԱ.—(Ստոր եւ հպարտ): Յատկապէս ի՞նչ նպատակով ես եկել այստեղ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Թունալից հեղնութեամբ): Ինչո՞ւ յանկարծ այդ անախորժ եղանակով խօսեցիր...

01ԳԱ.—(Ատելութեամբ): Կամենում ես մեր վերաբերմամբ չար խղճի դէբը կատարել...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Գուցէ...

01ԳԱ.—Ուրիշ բան էլ չէի սպասում քեզանից... Դու՛ խղճի նման՝ ստոր ես, խորամանկ և նենգամիտ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—(Յանկարծ նրա երեսին ծիծաղում է): Հրաշալի է ասուած: Ստոր, խորամանկ և նենգ խիղճ. դա արտակարգ, հրէշային բան է: Հէ-հէ: Դու խելօք ու հպարտ կին ես: Բայց խելքդ, գուցէ, այնքան էլ սուր չէ, հասկանալու համար թէ խիղճը կարող է մի այլ բան էլ լինել... Մլիցկին քեզանից աւելի լաւ գիտէ այդ:

01ԳԱ.—(Ատելութեամբ լի աչքերով չափում է ԶԶԱՐՍԿԻՆ ռոքից-զլուխ): Մի՞թէ կարող էի քեզ նման մի մարդու նկատմամբ թէկուզ ամենափոքր համակրանք զգալ: Որքան անսահման կերպով միամիտ եմ եղել ես: Այժմ առաջին անգամն եմ զգում, թէ որքան գծուծ մտածող ես դու և որքան ստոր, ցինիկ զգացող:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Զարմանալի կերպով դիմակաւորում ես քո երկիւղը ու յուսահատութիւնը: Եւ տարօրինակ բան. դուք՝ յառաջադի-

մութեան մարդիկը այդ խորամանկ և նենգ խղճից սարսափում էք, չափազանց սարսափում:

01ԳԱ.—Սարսափելի: Երբէք: Տարօրինակն այն է, որ պարոն ԶԶԱՐՍԿԻՆ խղճի մասին է խօսում: Ամաչիւր այդպիսի ստոր ստից: Քեզանում ոչ թէ խիղճը, այլ վրէժն է խօսողը: Դու կամենում ես ինձանից վրէժ լուծել: Զգիտեմ՝ ինչո՞ւ համար: Սակայն այդ չի էլ հետաքրքրում ինձ... Հէնց այդ նպատակով էլ տեղափոխուել ես Մլիցկու բնակարանը և սկսել ես զինել Ելենային Ստեփանի դէմ, և այս վերջնիս էլ՝ իմ:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինչպէս տեսնում եմ, շատ լաւ յայտնի է ամեն ինչ քեզ: Խեղճ Ստեփանիկը քեզ գանգատեցել է:

01ԳԱ.—(Նրան ընդհատում է): Դու կամեցել ես խախտել Ստեփանի սէրը: Կամեցել ես պատուաստել նրան քո թոյնը: Գիտես, դու, որպէս թունաւոր սարգ...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Շատ շնորհակալ եմ: Շատ ուրախ եմ, որ ըստ արժանոյն գնահատել ես Ստեփանի՝ վրայ իմ ունեցած աղբեցութիւնը: (Ծիծաղում է օտարստի կերպով): Նա Պրետվիցի մասին խօսել է քեզ հետ: Ստեփանը նրան շատ է խղճում:

01ԳԱ.—(Զայնը բարձրացնելով): Խնդրում եմ՝ ինձ «դու» չասել. դա անախորժ է ինձ համար:

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Դէ՛ լաւ: Իսկապէս ասած՝ խղճում եմ ձեզ: Դուք ինձ շատ էք հետաքրքրում ձեր թախիծով, իշխանութիւն, ոյժ և հզօրութիւն ձեռք բերելու ձեր ձգտումով... Ամենից աւելի հետաքրքրականն այն է, որ ձեր ամբողջ կեանքի ընթացքում ձգտել էք հասնել այն հաստատուն, գոռոզ ցնորքին, որ ոչ սահման է ճանաչում, ոչ խոչընդոտ, բայց ընտրել էք ձեզ համար մի մարդ, որ բնաւորութեամբ մեղմ է մտի նման և զգայուն՝ որպէս փայփայուած, երես առած մի մանուկ:

01ԳԱ.—(Նրան ընդհատում է): Միայն մի թախիծ, միայն մի ծարաւ եմ ճանաչում ես. դա գեղեցկութեան ծարաւն է... Կարող ես երևակայել, թէ որքան անախորժ է ինձ համար, որ պիտի դիպչեմ մի այնպիսի կեղտոտ անձի...

ԶԶԱՐՍԿԻ.—Ինչպիսին ես եմ: Հն-հն-հն: Ինչպէ՛ս լաւ էք կարողանում դուռը ցոյց տալ մարդկանց, դուրս ձգել: Հակառակ ցանկութեանս՝ դժբախտաբար դեռ մի քանի բոպէ էլ պիտի զբաղեցնեմ ձեզ իմ խօսակցութեամբ: (Ղուլթ): Այստեղ ֆնալու ես լիակատար իրաւունք ունեմ, իրաւունք և պարտականութիւն:

01ԳԱ.—Որպէս զի վրէժխնդիր լինես Ելենայի համար: Օ՛,

Աստուած իմ: Որքան կեղծաւոր ու ստախոս է այդ խիղճը:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Այդ էլ լաւ է ասուած: Ես չգիտէի, որ դուք կարող էք նոյն իսկ այդպիսի խոր մտքեր արտայայտել. բայց, ներեցէք, ես չեմ գնալ, մինչև որ...

4) ՆՐԱՆՔ ԵՒ ՄԼԻՑԿԻ

ՄԼԻՑԿԻ.—(Յանկարծ ներս է գալիս, ուշը գրեթէ կորցրած, աչքերը սեւեռած Զջարսկու վրայ):

ՕԼԳԱ.—(Անհանգիստ): Ի՞նչ կայ, Ստեփան...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Մի ինչ-որ բանի է մտն գալիս): Ոչինչ... ոչինչ. ծխախոտ եմ ուզում. չգիտեմ՝ որտեղ եմ գրել:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Բարեհոգութեամբ): Աւելի լաւ է չծխել, քանի որ գլուխդ ցաւում է:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Անհանգիստ): Հը՛... Բաղաբում ի՞նչ նոր բան կայ: Դու այսօր տարօրինակ տեսք ունես. աչքերդ շարունակ շարժւում են...

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Ես վաղուց եմ նկատել, որ հալածման մասնայի ախտով ես տանջւում:

ՄԼԻՑԿԻ.—Քեզ, թանկագին բարեկամս, քեզ, միայն քեզ եմ ես դրանով պարտական: (Նրան ղրուի է տալիս եւ դուրս գնում: Լուսնային):

5) ՄԻԵԻՆՈՅՆ ԱՆՁԻՆՔ, ԲԱՅԻ ՄԼԻՑԿՈՒՅ

ՕԼԳԱ.—Վերջապէս երբ բարի կը լինէք ինձ առանձին թողնելու:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Կատաղաբար): Երբ որ ինձ հաճելի կը լինի դա:

ՕԼԳԱ.—(Տեղից վեր է կենում): Խելագարուել էք, ի՞նչ է: Ի՞նչ էք սպասում, ի՞նչ էք ուզում ինձանից:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Քիչ համբերութիւն:

ՕԼԳԱ.—Սպառնում էք ինձ:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Երբէք: Միայն կը ցանկանայի իմանալ, թէ վախկոտ, խորամանկ եւ կեղծաւոր խիղճն արդեօք կարող է փրշորել յառաջագիմութեան եւ լուսաւորութեան ուսման ճանապարհը մարդկանց երջանկութիւնը:

ՕԼԳԱ.—(չպարտ ատելութեամբ): Լսեցէք: Ժամանակով խղճում էի ձեզ: Զգում էի, որ ես եմ եղել ձեր տանջանքների պատճառը, եւ տանջում էի ձեզ հետ միասին... Ուզում էի ուղղակի ձեր ֆրասների փոխարէնը հատուցանել: Եւ միայն... մի քիչ սէք, մի միայն մի քիչ...

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Բայց դու մի հրէշաւոր ծաղրածու ես. հէ-հէ-հէ: Ես ձեզ սիրում էի, իսկ դուք աշխատում էիք ինձ այդ սիրուց բժշկել... Մի՞թէ ինձ ասել ես թէկուզ մի անգամ, թէ անյոյս կերպով եմ քեզ սիրում... Մի՞թէ ինձ հետ միասին մութ կաբինէտում շամպանիա գինու մօտ չես նստել. մի՞թէ չէիր թոյլ տալիս, որ ձեռքերի վրայ տանեմ քեզ մինչև երբորդ յարկը, արձակեմ մազերդ եւ համբուրեմ: Դու միշտ թողնում էիր ինձ համար մի որևէ փոքրիկ ելք եւ, մինչև անգամ, երբ, իրօք, ամեն բան վերջացած էր, պարզում էիր ինձ քո մատիկը:

ՕԼԳԱ.—(Վաղարար): Իսկ դու այնքան յիմար էիր, որ բըռնում էիր ամբողջ ձեռքս... հն-հն-հն. որքան անտաշ ես:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Վաղրի վրայ ուշադրութիւն չցարձնելով): Մի անգամ հեռացայ քեզանից՝ ուղղակի վերաւորանք նետելով երեսդ է վեր. բայց հետևեալ օրը ետևիցս մարդ էիր ուղարկել: Ես խոյս էի տալիս քեզանից, իսկ դու միշտ որոնում, գտնում եւ քարշ էիր տալիս ինձ քո ետևից, թունաւորում, պատառ-պատառ դուրս էիր քաշում հոգիս:

ՕԼԳԱ.—(Զարմանքից ապշած): Եւ այս փուչ մարդն իմ խըղճալս, իմ համակրանքս այսպէս է հասկացել: (Ատելութեամբ): Դա, իրօք, հրաշալի է... Ինչո՞ւ չես հանգիստ կերպով արտասանում մի սարսափելի եւ լալկան բալլադա այն հարսնացուի մասին, որին իմ պատճառով թողել ես: Զ՞ որ դու ինքդ էլ մի այնպիսի ելկեսա ունէիր:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Տեղից ցատկում է, ամբողջ մարմնով դողալով): Լուր:

ՕԼԳԱ.—(Վրձաւորում է աւելի եւ աւելի բարձրաձայն): Որպիսի տեսարան: Զջարսկին բարկացել է: Նա էլ սակայն կարող է զայրանալ. Հն-հն-հն: Մի անգամ պատմում էիր, թէ ինչպէս գողացել ես մտերիմ բարեկամիդ փողերը, որպէսզի սխանաս, դաս իմ ետևից: Մոռացել ես այդ պատմութիւնը:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Վտանում է նրան):

ՕԼԳԱ.—(Կանգ է առնում նրա սոջիւ): Հը՛. պարոն Զջարսկի, ուրիշ ի՞նչ է հարկաւոր ձեզ:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Իրեն տիրապետում է. ատելութեամբ): Զարմանում

եմ ձեզ վրայ: Դուք իրօք չափազանց համարձակ էք:

ՕԼԳԱ.—(Խորին առիւթեամբ): Լսեցէք: Կամենում էք վրէժ լուծել: Well: (Լաւ): Բայց, գուցէ, այդ ձեռնարկութիւնը,—չէ՞ որ ձեզ համար ամեն ինչ ձեռնարկութիւն է,—կարող է փոխադարձ համաձայնութեամբ վերջանալ: Թերևս ցանկանում էք, որ հատուցանեմ ձեր փառանքը: Ինձ չաջողուեց սիրոյ քնքոյշ զգացումով հատուցանել այդ փառանքը. գուցէ այժմ փողով կարելի լինի: Բաւականին հարուստ եմ: Որքան էք ուզում: Մեծ գումարից ըսկսեցէք...

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Ուրախ ծիծաղում է): Զափազանց սրամիտ էք:

ՕԼԳԱ.—Ուրեմն փող չէ՞ք կամենում: Ուրախալի երևոյթ է դա: Բայց և այնպէս ուզում էք վրէժ առնել: Դէ՛հ, խնդրեմ: Վըրէժ առէք:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Մտախոհութեան մէջ է ընկնում): Գիտէ՞ք, այդ ամբողջ կոմեդիան արդէն յոգնեցրել, չարչարել է ինձ: Արդէն վըրէժս մասամբ առել եմ: Որքան անհանգիստանում և յուզում էք խեղճ Մտեփանի վերաբերմամբ... Սակայն պաշտպանում էք մի արդէն տանուլ տուած գործ... Ելեան կը սպանէ նրան... Մլիցկին գուցէ մոռանար Ելենային, եթէ ձեզ հետ ապրելով՝ երջանկութեան գէթ մի նշոյլ գտնէր:

ՕԼԳԱ.—Շարունակեցէք, շարունակեցէք մինչև վերջը:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Սակայն Մլիցկին այդ նշոյլը չի գտնիլ: Աւանդ: Նա չի կարող իր մէջ ոչնչացնել ուրախ զգացումը, իսկ այդ ըզգացումը կնոջից մաքրութիւն է պահանջում:

ՕԼԳԱ.—Սխառ ափսոսում եմ, որ չեմ կարող հրամայել, որպէսզի ձեզ դուրս գցեն:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Այդպիսով բանը կարող էր շատ վատ վերջանալ: Սակայն իրաւացի էք: Գործն իր վախճանին հասցնենք: Եւ այդպէս՝ նախ ամեն ինչ այնպէս եմ արել, որ Մլիցկին երբէք չի մոռանալ իր երջանիկ, գուցէ և իրենից աւելի երջանիկ նախորդներին:

ՕԼԳԱ.—(Ոյժից ընկնելով): Է՛լ ինչ էք կամենում:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Սակայն անկարելի է այս բոլորի վրայ վատահել: Նրա սնափառութիւնը և թուլութիւնը կարող էին յաղթել արուի զգացմանը, և այն ժամանակ կարող էիք երջանկանալ միասին... Կը նշանակէ՛ ֆուում է խիղճը: Իսկ Մլիցկու խիղճը՝ հիւանդ, ամբողջապէս ժահրոտած վէրք է:

ՕԼԳԱ.—Յետոյ. յետոյ ինչ:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Իսկոյն: Որպէսզի ամեն ինչ հասկանալի լինի ձեզ համար, հարկ եմ համարում խոստովանուել, որ կեանքումս չեմ ճանաչել որևէ մէկին, որ Ելենայի պէս խորն ազդէր իմ սրտի վրայ... Նրա դժբախտութեան մէջ դուք երկուսդ էլ մեղաւոր էք... Բայց դուք երկուսդ էլ լուսաւորուած մարդիկ էք. կը նշանակէ՛ կարող էիք մոռանալ նրան, և այն ժամանակ, ով գիտէ, գուցէ և երջանիկ լինէիք... Բայց ես թոյլ չեմ տալ, որ մոռանաք: Ես եկել եմ վրէժինդ իր լինելու թէ Ելենայի և թէ ինձ համար: Մլիցկին շուտով կիմանայ:

ՕԼԳԱ.—(Սաստիկ յուզումով): Ի՞նչ: (Լուռութիւն):

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Մտածմունքի մէջ է ընկնում):

ՕԼԳԱ.—(Բոլորովին քուած սայնով): Դու եկել ես, որպէս զի Մլիցկուն յայտնե՞ս այդ բոլորը:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Այո՛:

ՕԼԳԱ.—(Յանկարծ ցատկում է): Եւ ոչ մի բան չի՞ կարող դրանից յետ կանգնեցնել քեզ: Ոչ մի բան...

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Ոչ մի բան... (Լուռութիւն):

ՕԼԳԱ.—(Խանդով անկապ): Մի ասիլ նրան այդ բանը: Այժմ մի ասիլ... Աղաչում, խնդրում եմ քեզ, ի սէր Աստուծոյ: Մի ասիլ նրան այդ ամենը: Ինչ որ կամենում ես, արն ինձ, միայն թէ հիմա մի ասիլ Մլիցկուն այդ բանը: Յետոյ: Յետոյ: Վաղը...

ԶԶԱՐՄԿԻ.—(Լուռ է):

ՕԼԳԱ.—(Շնչում է): Ինչ որ կամենաս, կը տամ քեզ, կը տամ ամեն ինչ. եթէ ցանկանաս՝ նոյն իսկ կը թողնեմ Մլիցկուն: Բայց այժմ մի տանջիլ նրան: Այսօր կը սպանէ նրան այդ յայտնութիւնը:

ԶԶԱՐՄԿԻ.—Մլիցկին անգթաբար սպանեց Ելենային, իսկ դու՛ ինձ:

ՕԼԳԱ.—Լաւ, լաւ: Եթէ այդպէս է, ապա հաղորդիր նրան ամեն ինչ: Կը տեսնենք՝ ով է աւելի ուժեղ, Էս թէ՛ Ելենան: (Կանչում է): Ստեփան, Ստեփան...

6) ՄԻԵԻՆՈՅՆ ԱՆՁԻՆԻ ԵՒ ՄԼԻՑԿԻ

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ներս է գալիս զունատ, օրօրուելով, կիսախնազար):

ՕԼԳԱ.—(Ուժգին): Նայի՛ր: Նայի՛ր այս մարդուն: Սա իմ սարուկն է եղել, իմ գամփուր: Ճիշտ է, որ նա քեզ վրայ իշխում

է: Ճիշտ է, որ խախտել է ինձ նկատմամբ ունեցածդ հաւատը: Ճիշտ է, որ Ելենային երբէք չէիր ձգիլ, եթէ ես այսպէս շուտ չգայի: Ճիշտ է, համ:

ՄԼԻՑԿԻ.—Սնու է խօսում լիրբ անպիտանը, սնու: Դնւրս: Դնւրս:

ՉՉԱՐՍԿԻ.—(Հանգիստ կերպով նայում է նրանց վրայ): Չեմ հասկանում, թէ ինչո՞ւ էք յուզուում: Ստեփան, քեզ բոլորովին սաղ չի գալիս այդ հերոսական պողան:

ՕԼԳԱ.—(Միցկուն): Թոյլ մի տալ, որ քեզ վերաւորէ:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Չղային դողոցով պարզում է ձեռքը, մի րոպէ յետոյ դրժուարութեամբ): Դնւրս այստեղից...

ՉՉԱՐՍԿԻ.—Գուցէ նախ և առաջ կամենայիր իմանալ, թէ ինչ է պատահել Ելենային: (Միցկի նայում է նրան մոլորուած աչքերով):

ՕԼԳԱ.—Ստեփան, զնն: Գնն: Աղաչում եմ քեզ, զնն: Թող նրան:

ՄԼԻՑԿԻ.—Սպասի՛ր, սպասի՛ր: Նախ թող ասէ: Նա մի ինչ-որ սարսափելի բան պիտի ասէ: (Գոռում է Չչարսկուն): Ասն: Ասն...

ՕԼԳԱ.—Թոյլ մի տալ, որ նա յաղթանակէ... (Բռնում է Միցկու ձեռքը): Գնն, ես ինքս կասեմ քեզ: Գնն, զնն:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ուժգին ծափով նրա ձեռքից դուրս դալով խուստ ձայնով դռն է): Անիծուած դահիճ, ասա վերջապէս:

ՕԼԳԱ.—(Ուժգին): Ես ինքս կասեմ քեզ: Ելենան ինքնասպանութիւն է գործել:

ՉՉԱՐՍԿԻ.—Ձուրն է ընկել, խեղդուել:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Չնսկանալով): Խեղդուե՞լ է: Ելենան խեղդուե՞լ է:

ՉՉԱՐՍԿԻ.—Այո, խեղդուել է:

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ինքնամոռացութեան մէջ նայում է մերթ Օլգային, մերթ Չչարսկուն, յետոյ յարձակում է վերջինիս վրայ): Սնու ես ասում: Սնու: Ասն, որ ասում ես:

ՉՉԱՐՍԿԻ.—Շուտով ինքդ կիմանաս: Դիակնատանը ձեք հասցէն եմ տուել: Նրա դիակն այստեղ կը բերեն...

ՄԼԻՑԿԻ.—Ի՞նչ է ասում այս սատանան: Իսկոյն այստեղ կը բերեն նրան:

ՉՉԱՐՍԿԻ.—Չէ՞ որ հարկաւոր է թաղել նրան:

ՄԼԻՑԿԻ.—Հրամայել ես, որ նրան այստեղ բերեն: (Սարսափաւոր): Այստեղ: Այստեղ: (Կատաղում է և գոռում): Դնւրս: Դնւրս: Ես քեզ... ես... (Բռունցքները սեղմած կանգնում է):

ՉՉԱՐՍԿԻ.—(Օլգային): Կսեցէք: Մեր հաշիւները դեռ չեն վերջացած: (Գուրս է գնում: Լուռիւն):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Կանգնում է սենեակի մէջտեղ և ձեռքերը կտրտում):

ՕԼԳԱ.—(Ապշած մտնելով է սլափին. դէմքը բոլորովին սառը, անզղայացած՝ երկար նայում է միւս երկուսին):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Շուտ է գալիս և մտնելով նրան): Ճշմարիտ է, ճիշտ է այդ լուրը:

ՕԼԳԱ.—(Յածր): Այո, ճիշտ է...

ՄԼԻՑԿԻ.—(Ինքնամոռացութեան մէջ): Ա՛, ուրեմն ճիշտ է: Հելան չկայ: (Ընկնում է ածուի վրայ. մի վայրկեանից յետոյ վեր է կենում, մտնելով է Օլգային): Մենք տանջեցինք Հելային, սպանեցինք: Մենք... ես և դո՛ւ... Դնւ էլ... Դնւ էլ... (Ծիծաղում է վայրենի քրքիջով): Քեզ համար տանջեցի նրան. հն-հն-հն: Երջանկութեան համար... մեր երջանկութեան համար... Սպանեցի... հն-հն-հն: Երջանկութեան համար:

ՕԼԳԱ.—(Ստեղծութեամբ նայում է նրան, ապա ցնցող ծիծաղով ծիծաղում):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Կատուի նման գողէ-գող մտնելով է նրան):

ՕԼԳԱ.—(Երկիւղից յետ-յետ է գնում: Այդ ժամանակ դրսից անմուկ է լսում):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Չղում, ուղղում է ու անեղ սարսափով բռնում Օլգային): Բերում են նրան, բերում: Մի թողնիլ: Կողպի՛ր դուռը: Մի թողնիլ:

ՕԼԳԱ.—(Սարսափաւոր, ամբողջ մարմնով դողում է: Գուռը սաստիկ ձեռնում են: Օլգան և Միցկին սարսափած յետ են նահանջում: Մի րոպէ լուռիւն է տիրում: Գուռը նորից ձեռնում են):

ՄԼԻՑԿԻ.—(Վայրենի ձայնով գոռում է): Չեմ թողնիլ: Չեմ թողնիլ... (Կետուում է դէպի դռները):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

ՀԱՐՈՒՆԱԿԻՈՒՄ Է ԲԱՇԱՆՆՈՐԴԱԴՐՈՒԹՅՆԸ 1907 թ.

Յ Ո Ւ Շ Ա Ր Ա Ր

բաժնեակաճ—գրական—գեղարուեստական պաշիքազարդ երկաթաթարերի

Այս տարի տարւո է 18 համար 100-ից աւելի պատկերներով և 9 հատ խնդրույն և թարգմանական պիէսներ, որոնք գլխաւորաբար նուէրուած պէտք է լինեն գաւառական բնակիչ կարիքներին: Այդ ուղղութեամբ տրուած ամեն խորհուրդ շնորհակալութեամբ կընդունուի և նկատողութեան կտանուի խմբագրութեան կողմից: Այս մասին մենք առանձին նշանակութիւն ենք դարձնելու, հասողուած լինելով որ գաւառական քաղաքներէ և գիւղերի ներկայացուցիչներն կուտուրական մեծ գիր է վերապահուած:

Տարեկան բաժնեկցին է 5 ռ., արտասահման է 6 ռ.—16 ֆրանք կամ 3 զոլլար: Բաժանորդագրուելուն ընդունուած է 1) խմբագրատանը (Սեդրիեակոյա № 3), որ բաց է առաւօտեան 1—2 և երեկոյեան 6—7: 2) «Գուտտներեք» գրախանութեանը, զբաղուած, 3) «Փարոս» կէտակուծ, (Երևանեան հրատարակի վրայ): Բաժնեկցինը կարելի է վճարել մաս առ մաս սկզբից 2 ռ. և ապա խմբագրանշիւր ամիս մի բուրի, մինչև բաժնեկցի ամբողջանալը: Նոր բաժանորդները կրտսանան բոլոր լոյս տեսած համարներն ու յաւելուածները:

Օտարաքաղաքացիք պէտք է գիտնն խմբագրատունը, Тифлиς, Сергиевская 3, редакция «Ушараръ» կամ Tiflis, Rédaction du journal «Houcharar».

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. Some words are faintly visible, such as "Dear Sir" and "I have received".

Handwritten text, possibly a signature or a specific address line, located in the middle of the page.

Handwritten text, possibly a date or a specific reference, located in the lower middle of the page.

Handwritten text, possibly a closing or a final note, located at the bottom of the page.

Handwritten text at the top of the page, possibly a header or a reference number.

Large block of handwritten text on the reverse side of the page, mostly illegible due to bleed-through from the front side.

«ՅՈՒՇԱՐԱՐ»-ի յաւերուածներն են

- 1 ԱԴԱՄ ՈՒ ԵՒԱ. Կոմ. 2 գործ. Եակովլևի, Թարգմանութիւն
Ա. Վրոյրի. 30 կ.
2. ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ. Դրամա 3 գործ. Պշիբըշևսկու,
Թարգմ. Ս. Շխեանցի. 50 կ.

Մեծ դիւրութիւն է դերակատարների համար, եթէ նրանք փոխանակ արտագրուած դերերի պիէսան ունենան իրենց ձեռքին՝ դերերը սովորելու համար. ուստի մեր այն բաժանորդները, որոնք կը կամենան աւելորդ օրինակներ ձեռք բերել՝ ներկայացնելու համար, պէտք է դիմեն խրմբագրութեանս: 2—3 դերակատարի դերեր արտագրել տալուց աւելի ձեռնտու է պատրաստ պիէսը ձեռքին ունենալը:

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0321129

16.058

891.85
7-72